

THEOSOFIA

Jaargang 104 nummer 5, oktober 2003
Tweemaandelijks tijdschrift van de
Theosofische Vereniging in Nederland
ISSN 0040-5868

Redactie:

Anne Myrthe Iken (hoofddred.),
Els Rijnaker (secretaris),
Richard van Dijk,
Elly Kooyman
Elisabeth Raven

Secretariaat redactie:

Tolstraat 154,
1074 VM Amsterdam

Abonnementen: €16 per jaar
(Nederland en België).

Zetwerk: Willy Evelein
Druk: AD-Druk bv / Zeist
Omslag ontwerp:
Richard van Dijk

© 2003

Theosofische Vereniging in
Nederland / Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, foto-
kopie, microfilm, of op andere wijze,
zonder voorafgaande toestemming van
de uitgever.

Inhoud

De last van ons leven Radha Burnier	182
Vragen en antwoorden	185
Fundamentalisme is vreemd aan de Indiase denkwereld L.R. Sharma	188
Vragen aan Krishnamurti: een onmogelijke dialoog Pedro Oliveira	192
Het mysterie van het bewustzijn (vervolg) Shirley Nicholson	195
Het stille punt voorbij goed en kwaad Ed Abdill	202
Is reïncarnatie waar? Ernest Wood	207
Boek & periodiek	213
Verenigingsnieuws	217
Adressen Theosofische Vereniging	220

De Theosofische Vereniging is niet verantwoordelijk voor
enigerlei mening in dit tijdschrift tot uiting gebracht tenzij
vervat in een officieel document.

De last van ons leven

– Radha Burnier

Zelfs in deze donkere tijden van wijdverspreid materialisme wijdt een aanzienlijk deel van de mannen en vrouwen overal ter wereld zich aan het spirituele leven en is bezig met de zoektocht naar wijsheid. Zij nemen hun toevlucht tot allerlei methoden om de hogere niveaus van bewustzijn in zichzelf te ontdekken: zij worden lid van religieuze groeperingen, zij houden retraites, zij bestuderen de filosofische literatuur van andere naties en culturen, experimenteren met meditatie en zoeken in het algemeen. Men zou verwachten dat dit alles invloed heeft op het menselijk bewustzijn en menselijke activiteiten; maar dit gebeurt niet. De wereld blijft zelfzuchtig en materialistisch – zelfs agressief materialistisch.

Als geneesmiddel voor de ziekte van de wereld, haar staat van onwetendheid (*avidya*) en egoïsme, hebben bepaalde scholen het belang aangestipt van het loochenen van het onwerkelijke, van de doelstellingen, activiteiten en waarden die de samen “wereldsheid” vormen. Het is duidelijk dat alle voorbijgaande dingen zoals macht, bezit en zelfs het leven op het fysieke niveau niet-werkelijk zijn of op zijn best slechts betrekkelijk werkelijk. De lering van deze scholen is dat het Werkelijke niet bereikt kan worden door gedachteprocessen of door het verlangen het te vinden; slechts wanneer al het niet-werkelijke en relatieve volkomen tenietgedaan is (*neti neti*: ‘niet dit’, ‘niet dit’) dan wordt in het zuivere, ongehechte individuele bewustzijn het Werkelijke weerspiegeld.

Andere scholen richten zich op bevestiging, niet op verloochening. De grote bevestiging ‘Brahman, het Eeuwige is al dit (de wereld van verschijnselen)’ betekent dat ofschoon het oneindige bewustzijn zich voordoet als vele dingen, vele vormen aanneemt met vele eigenschappen, schijnbaar afgescheiden van elkaar, er slechts één echte Substantie is; net zoals ontelbare gouden sieraden, ook al verschillen ze in vorm, gewicht en omvang, allemaal van goud zijn. De verschijning is tijdelijk en daardoor onbelangrijk. Door te mediteren

op de betekenis van zo'n bewering, zeggen zij, daagt het licht.

In de praktijk, of mensen nu bevestigen of ontkennen, eer betuigen of mediteren, naar een leraar luisteren of in discussie gaan, lijkt er niets te gebeuren. De beoefenaars en de zoekers blijven min of meer hetzelfde en de wereld ook. Wat is er dan mis? Wat is de ontbrekende factor? Het antwoord lijkt altijd te wijzen naar het ene fundamentele beletsel – het gevoel dat men een afgescheiden zelf is. Wanneer er een ontkenner aanwezig is die ontkent, een bevestiger die bevestigt, een mediteerder in het mediteren, een acteur die filantropische daden verricht, dan is de kern van wat er ook gedaan wordt werelds, niet spiritueel. Het zelf aan de basis van al deze handelingen is in essentie onwetend en derhalve werelds.

Is er een manier om zich los te maken van dit schaduw-zelf dat zich vastklampt en niet los wil laten? Wanneer wij het antwoord op dit probleem niet vinden, zullen wij misschien nooit ver komen. *De Stem van de Stilte* rept over het opgeven van het zelf aan het niet-zelf, van het zijn aan niet-zijn; maar de weerstand is sterk. De angst voor het niet-zijn is oppermachtig. Het denkvermogen, de doder van het Werkelijke, is sluw, subtiel, bedreven in het scheppen van illusies. Veel goede studenten vragen: wie zal de doder doden? Het denken bouwt voortdurend het zelfbeeld op en wil deze bezigheid niet opgeven. Het zegt: 'ik vraag geen beloning of resultaat', maar zoals ons wordt verteld (essay over karma in *Licht op het Pad*): 'iemand kan weigeren zichzelf toe te staan over een beloning te denken. Maar juist in die weigering is het feit waarneembaar dat er een beloning verlangd wordt.' Alleen het denkvermogen dat waarlijk niets verlangt – noch naar het comfort van nietsdoen noch naar de resultaten van activiteit, dat noch bevestigt noch ontkent, maar waakzaam en alert is – is gereed om uit zijn zelfopgelegde beperking te breken.

Door niets te verlangen van het leven, noch het te overwinnen noch eraan te ontsnappen, noch het te exploiteren noch er-

van te genieten, wordt het denkvermogen in staat gesteld er volledig bij te zijn, observerend, zich verwonderend en zich verliezend in waar het mee tezamen is. Zoals de *Bhagavad Gita* (II.55) zegt: 'als iemand alle begeerten, binnentredende in het hart, verwerpt, is hij diep tevreden in het Zelf.' Dan begint het leven steeds meer van haar schatten te openbaren. Soms, wanneer men een boek leest, ziet men een minuscuul beestje over het papier lopen, zo klein dat het slechts een fractie is van de grootte van een miertje. Dit kleine beestje heeft een spijsverteringssysteem, motorische organen en een eigen kleine wil om te bewegen en te overleven. Wat bijzonder dat al die attributen kunnen bestaan in zo'n piepklein wezentje. In de *Mundaka Oepanisjad* staat: 'het werkelijke is kleiner dan het kleinste en groter dan het grootste.' Wanneer wij uit het raam kijken, zien we de oneindige lucht die prachtig verlicht wordt door de ochtend- of de avondzon. Daarachter bevinden zich miljoenen sterren, een eindeloze ruimte. Al het leven dichtbij ons en rondom ons is vol mysteriën zoals de kleine mijt waaraan wij gewoonlijk geen aandacht besteden en de uitgebreide pracht van de ruimte, diepten van betekenis en schoonheden die wij negeren. Zoals Annie Besant schreef in *The Ancient Wisdom* (p.58): 'onvoorstelbare pracht, heerlijke geluiden en tere subtiliteiten raken de muren van onze gevangenis en gaan onopgemerkt voorbij. Nog is het volmaakte lichaam niet ontwikkeld dat zal trillen bij elke hartklop in de natuur zoals de windharp in de koele westenwind.'

Het werkelijke is kleiner dan het kleinste en groter dan het grootste.

Naarmate iemand zijn aandacht laat rusten op de mysteries die zich bevinden in elk moment en in ieder stukje ruimte, gaan de innerlijke kanalen van communicatie open voor betekenis, schoonheid en waarheid – met andere woorden, voor het Werkelijke, dat alomtegenwoordig is in het hier en nu. Het uiterlijk denkvermogen re-

soneert met het Ene Bewustzijn dat 'troont in het lichaam' van ieder bestaand ding. Anderzijds kan de aandacht gericht worden op de grote processen en wetten van het universum, op het doel dat gediend wordt met verdriet en vreugde, onschuld en volwassenheid – alle cyclische processen in het leven. Om hun betekenis te begrijpen en te leren wat zij ter onderricht aanbieden moet er langdurige belangstelling zijn en moet contemplatie het hart zonder reserve openen voor de diepten die aan de oppervlaktebewegingen van het leven ten grondslag liggen.

De muren die het zelf insluiten verzwakken en wijken naarmate ogenblikken van verwondering, van contemplatie, van ontvankelijkheid voor schoonheid het dagelijks leven transformeren van strijd en routine tot een stroom van vrede, affectie en stille vreugde. Het kleine zelf dat zich in elke handeling, positief of negatief, indringt, smelt al gauw weg tot niets. Er ligt een diepe betekenis in het advies,

'Zoek in uw hart de bron van het kwaad en verwijder die... hecht de energie van uw ziel aan deze taak. Leef noch in het heden noch in de toekomst, maar in het Eeuwig. Dit reuzenonkruid kan daar niet bloeien.'

Ondersteboven visie

Het zijn de grootste problemen van de mensheid die zich lijken te verzetten tegen een oplossing, zoals de nimmer eindigende conflicten en oorlogen en de kunstmatige ongelijkheden die in elke samenleving zijn aangebracht om slaven en meesters, rijke en arme, slimme en domme mensen te verdelen. Zijn er echt geen oplossingen, of is er een ernstige tekortkoming in hoe mensen dit benaderen?

De *Bhagavad Gita* zegt dat de levensboom haar wortels aan de bovenkant heeft en haar takken aan de onderkant – schijnbaar ondersteboven! Men zegt dat het fysieke oog een ondersteboven beeld produceert van de voorwerpen die het waarneemt, maar dat het denkvermogen zichzelf getraind heeft om het beeld om te keren. Misschien weerspiegelt het mentale oog ook wat het waarneemt op een onder-

steboven manier, maar heeft het niet geleerd haar waarnemingen te corrigeren en verband te leggen tussen haar incoherente ideeën.

Door bovenstaande metafoor suggereert de *Gita* dat alle levende dingen hun voeding moeten verlangen van de hoge gebieden van de Geest, maar het grootste deel van de mensheid tracht wanhopig zich te voeden met 'wereldse wijsheid'. Dit betekent terugkijken op voorgaande ervaringen en ideeën en hetzij het oude denkbeeld herhalen of het enigszins aanpassen en dan geloven dat er een schitterende nieuwe oplossing gevonden is – zoals de imperialistische en communistische denkbeelden over een wereldorde, die alleen maar een herbewerking zijn van het oudbakken idee dat geweld en dwang mensen kunnen redden. Ook religieuze ideologen praktiseren dezelfde theorie, maar klaarblijkelijk doet geen van hen werkelijk anderen goed; aan de andere kant hebben zij wel voor geweldig grote ellende gezorgd.

Een nieuwe kijk op problemen houdt misschien in dat wij onszelf niet moeten beschouwen als 'van de aarde, aards'. De heilige Paulus (Brief aan de Romeinen, 12:2) zei, 'En wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt hervormd door de vernieuwing van uw denken.' Daar ons leven geworteld is in het gebied van de geest, dat een levendige, scheppende eenheid en harmonie is, kan pas wanneer dat principe wordt toegepast op wereldse zaken een begin worden gemaakt met het vestigen van een hemel op aarde.

Nationale belangen, het gebruik van geweld, het opbouwen van zakenimperiums en persoonlijke rijkdom, het opvoeden van jongeren om uit te blinken in het promoten van zichzelf enzovoort zijn denkbeelden die tot verval leiden, want zij maken deel uit van wereldse wijsheid; terwijl het volledig begrijpen, praktiseren en onderwijzen van *universele* broederschap een manier is om spirituele voeding te krijgen en onze op zijn kop staande visie te rectificeren.

Uit: *The Theosophist*, december 2001
Vertaling: A.M.I.

Vragen en antwoorden

Dit is het tweede deel van de tekst van een zitting van het Wereldcongres van de TS, gehouden te Sydney in 2001 waaraan deelnamen mevrouw Radha Burnier en dr. John Algeo.

Vraag: Ten eerste: er is zoveel gezegd en benadrukt tijdens dit congres over de eenheid van levende wezens en onze theosofische aanroep is één van de krachtigste en nuttigste geheugensteuntjes voor dit éénzijn. Waarom wordt onze aanroep dan toch zo zelden gebruikt tijdens dit congres? Is het een juweel of een diamant die verborgen moet blijven?

Ten tweede: ik zou een korte discussie op prijs stellen over de kracht van gebed.

Ten derde: sommige sprekers hebben vermeld hoe wij het leven van mensen zouden kunnen verbeteren die misschien moeilijkheden ervaren of zich ongelukkig voelen. Waarom werd gebed hierbij niet genoemd? Is het dan niet waar dat gebed een manier is om uit ons eigen dilemma gered te worden?

Antwoord J. Algeo: Madame Blavatsky spreekt over gebed in *De Sleutel tot Theosofie* en zij onderscheidt een aantal verschillende soorten gebed, zoals theologen inderdaad altijd gedaan hebben. Wat wij meestal zien als gebed is wat soms genoemd wordt vragend gebed. Het is het vragen om dingen, het soort gebed waar Mark Twain, de Amerikaanse humorist, de draak mee stak. Hij zei, 'Weet u wat gebed is? Gebed is een heleboel mensen in Amerika die naar Europa varen en God bidden om westenwind en een heleboel mensen in

Europa die naar Amerika varen en God vragen om oostenwind en zij varen allemaal op stoomschepen.'

Welnu, HPB verwierp dat soort gebed en in plaats daarvan sprak zij over iets dat zij noemde 'intentioneel gebed', hetgeen betekent het vormen van een doel in ons eigen denkvermogen en het evenzeer te richten tot ons eigen hoger zelf als tot een of andere macht buiten onszelf. Wij kunnen in feite ons hoger zelf objectiveren tot een soort macht van buiten; veel mensen vinden dat makkelijker te realiseren en daar is niets mis mee. Maar gebed is niet zozeer ergens om vragen als zichzelf voorbereiden op een toestand waarin wij iets kunnen ontvangen. Dat soort gebed is niet heel anders dan meditatie.

Dus theosofen praten wel over gebed en bidden ook heel wat in die zin, denk ik, en dat soort gebed is niet onbelangrijk. In feite is het onze gedachten en idealen in taal omzetten. Het evangelie van Johannes begint met een paar heel beroemde regels: 'In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God.' Het evangelie spreekt over meer dan alleen maar een woord zoals wij de term normaliter begrijpen – het spreekt over logica, rede, patroon, plan, doelstelling. Maar tegelijkertijd is het ook waar dat de wereld geschapen wordt door woorden. Zo zegt Genesis: 'In den beginne schiep God de hemelen en de aarde.' Maar de wereld was zonder vorm en ledig, dus God gaf vorm aan de hemel en de aarde door een daad van taal door te zeggen, 'Laat er licht zijn'.

Wij scheppen de wereld door onze woorden; de manier waarop wij over de wereld praten is de manier waarop wij erover denken en onze gedachten scheppen de wereld zoals wij daarop reageren. Wanneer wij over de wereld praten op negatieve, angstige toon, zal de wereld negatief, angstig en bevreesd zijn. Ik suggereer niet een soort gemakkelijk optimisme, maar als wij vertrouwen hebben in de theosofische visie van de wereld en in het plan dat de wereld bestuurt, weten wij dat alles goed zal komen.

Er gaat een verhaal over een veertiende-eeuwse Engelse mystica die Julian van Norwich heette. Zij was heel erg ziek en kwam dicht bij de dood. Tijdens haar ernstige ziekte kreeg zij visioenen van Christus; en op een bepaald moment raakte zij in gesprek met hem en vroeg hem feitelijk, 'Waarom bestaat er lijden in de wereld?' Julian had een specifiek probleem met de traditionele Christelijke leer, namelijk dat de enige mensen die gered kunnen worden en naar de hemel kunnen gaan diegenen zijn die gedoopt zijn. Dus vroeg zij Christus hiernaar en Christus antwoordde haar, 'Alles zal goed komen, en alles zal goed komen, en alles zal goed komen.'

Als het onze fundamentele veronderstelling is dat 'alles goed zal komen', dan is dat een inspiratie voor ons om naar buiten te gaan en dat te laten gebeuren, maar dat zal niet gebeuren tenzij wij ervoor zorgen dat het gebeurt, en we kunnen daar niet voor zorgen als we niet in gedachten een beeld gevormd hebben van een wereld waarin de mogelijkheid bestaat dat het gebeurt. Gebed, in de zin van Blavatsky's gerichte gebed, vormt de notie van zo'n wereld, die vervolgens kan leiden tot de realisatie van die wereld.

Radha Burnier: Kent u de zegswijze, 'Wanneer de goden iemand willen straffen, verhoren zij zijn gebeden'? De onverstandige mens weet niet wat goed voor hem is, dus als hij krijgt waar hij in zijn gebed om vraagt, hoeft dat geen verbetering voor hem te betekenen. Vaak bidden mensen om verlossing uit hun lijden, maar die ervaring zou precies kunnen zijn wat zij moeten leren om geduldiger te worden en mededogender, of volwassen. Ervaringen zijn gelegenheden tot leren. Mensen bidden over het algemeen dat wat zij vervelend vinden, weggenomen wordt uit hun leven door een of andere macht buiten henzelf. Dus wanneer de goden onze gebeden verhoorden, zouden ons, zelfs als we niet gestraft werden, mogelijkheden ontnomen worden die noodzakelijk zijn voor de groei van de ziel.

De aanroep die Annie Besant schreef is inspirerend, maar deze simpelweg vele malen herhalen doet ons geen groter gevoel van eenzijn of niet-afgescheidenheid ervaren. Ik ben niet tegen het gezamenlijk opzeggen ervan, maar *hoe* we het zeggen is heel belangrijk. Wij kunnen het onuitsproken zeggen, mentaal, niet met woorden en toch groeien tot een groter gevoel van eenheid.

Wat wij zeggen en doen is goed of niet goed, afhankelijk van wat wij zijn. In *De Geheime Leer* schrijft HPB een paar passages over het uitspreken van het woord *Om*. Zij zegt dat het effect van het uitspreken van dat woord sterk afhangt van wie het doet. Wanneer een yogi het uitspreekt, kan het grote kracht hebben; wanneer een gewoon iemand het zegt, is het misschien helemaal niet effectief. Dus moeten wij trachten ervoor te zorgen dat de juiste conditie bestaat binnenin ons om gebed, invocatie, gedachte of intentie echt weldadig te doen zijn.

In *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett* wordt het volgende verteld: blijkbaar vroeg Sinnett zijn verheven correspondent wat hij vond van het oosterse idee dat iemands laatste gedachte zijn volgende incarnatie beïnvloedt. Het antwoord is zeer interessant, maar ik kan hier alleen de essentie noemen. Ons wordt verteld dat de laatste gedachte niet intentioneel kan zijn. Iemand die een slecht leven geleid heeft kan niet op het laatste moment zeggen, 'O God, ik ben u toegewijd' en Gods voeten

bereiken. De laatste gedachte komt naar voren in overeenstemming met het soort leven dat die persoon geleid heeft. Daarom is het heel belangrijk om aandacht te geven aan de kwaliteit van ons dagelijks leven.

Bestaat er sympathie, eerlijkheid, onzelfzuchtigheid in al onze relaties? Andere mensen kunnen onze gedachten niet lezen, maar wij weten hoe die zijn. Wat voor soort gedachten hebben wij en welke gevoelens komen in ons op, niet alleen wanneer wij onze medemensen ontmoeten, maar misschien wanneer wij een slang tegenkomen, of een kolonie mieren die haar werk doet? Misschien ontstaan er gevoelens van afschuw en geweld, dus wij moeten op onszelf letten. Hoe is de situatie binnenin ons die onze invocatie of gebed effectief kan maken op de juiste manier en teweegbrengen wat weldadig is voor anderen?

Dus ik denk dat wij ons niet druk hoeven te maken over hoe vaak wij de invocatie samen opzeggen. Er ligt een bepaalde betekenis in het samen doen, maar wij kunnen het doen zonder de woorden hardop te zeggen. Het is heel belangrijk hoe wij onszelf in ons dagelijks leven voorbereiden, hoe zuiver wij worden, hoe zelfloos wij zijn en hoe mededogend.

(wordt vervolgd)

Uit: *The Theosophist*,
augustus 2002
Vertaling: A.M.I.

'Het Woord waarover alle Veda's spreken,
waartoe alle werken over ascese oproepen,
waartoe de aspiranten kuisheid in acht nemen
(brahmacharya),
dit woord zal ik u kort noemen:
het is OM.

Kathopnishad, I.2.15

Fundamentalisme is vreemd aan de Indiase denkwereld

– L.R. Sharma

Fundamentalisme is gedefinieerd als 'rechtstreekse verklaring van volledige verbale inspiratie gekoppeld aan een totale afwijzing van alles wat moderne kennis heeft bijgedragen aan een echt begrijpen van de schrift' (Radhakrishnan).

Dr. L.R. Sharma is president van de Himachal Pradesh State Veterinary Council, India

De tien geboden zijn een perfect voorbeeld. God zelf gaf de geboden uit en dus kan er geen amendement of bezwaar tegen een ervan gemaakt worden. Precies zo zegt de Koran: 'en Allah heeft de hemelen en de aarde met waarheid geschapen, opdat iedere ziel terugbetaald wordt met wat zij verdiend heeft.' Toch is het duidelijk dat veel schriftteksten niet letterlijk genomen moeten worden. De chronologie van Genesis, het verhaal van de schepping als een reeks abrupte en opeenvolgende handelingen, de leer van de solide hemel en stationaire aarde, zijn hier voorbeelden van. De visie dat Hij 'geschapen heeft al wat hier bestaat, de Rg Veda, de Yajur Veda, de Sama Veda, de metrum, de offerandes, mensen en vee', verklaart bijna dezelfde visie met betrekking tot de schepping van de wereld en de mens, en deze mening contrasteert met de huidige notie van de evolutie van het universum en van de mens.

Een christen, moslim of hindoe die volhoudt dat de wereld en de mens ontstonden volgens het verslag van Genesis, of de Quran of de *Brhadaranyaka Upanishad*, en besluit zijn ogen en verstand te sluiten voor het feit dat deze verklaringen vele eeuwen geleden zijn afgelegd en dat de mens nu veel meer weet dan zijn voorva-

Dit artikel is ook te lezen als top-artikel op de website www.theosofie.nl

ders toen deze verklaringen werden afgelegd, is een fundamentalist.

Fundamentalisten, zoals Dr. Radhakrishnan zei, 'willen dat wij de platgetreden paden bewandelen, zoals paarden met oogkleppen op, die niet naar links of naar rechts kijken'. Zij verlaten zich op de geschriften en dan ook nog niet op één schrift of alle geschriften, maar alleen op hún geschriften, en alles wat de andere geschriften of welke andere vorm van kennis ook zegt is ketterij. Wanneer deze fundamentalisten wapens in handen krijgen met de opdracht de volgelingen van andere overtuigingen te doden, worden zij terroristen.

Indiase denkbeelden

Gelukkig is de Indiase denkwereld gevrijwaard gebleven van zulke fundamentalistische tendensen. Discussies en verbale disputen zijn de populairste methoden geweest om iemands geloof te verkondigen, de kritiek daarop en de antwoorden op de meningen van de tegenstanders. In feite is de meeste Indiase literatuur in de vorm van zulke dialogen, feitelijke zowel als verzonden dialogen:

'Hoeveel goden zijn er, Yajnavalkya?' vraagt Sakalya.

'Zoveel als er vermeld worden in de *nivid* van de lofzang op de *visvadevas*, namelijk driehonderddrie, en drieduizend en drie', antwoordt Yajnavalkya, volgens het verslag in de *Brhadaranyaka Upanishad*.

'Ja, maar hoeveel goden zijn er, Yajnavalkya?', dringt Sakalya aan, totdat Yajnavalkya zegt, 'Eén'.

'Welke is de ene God?'

'De Adem', antwoordt Yajnavalkya. 'Hij is Brahman. Zij noemen hem *tat* (Dat).'

Deze dialoog is belangrijk, niet alleen als bewijs van het open denkvermogen waarmee de vragen bediscussieerd werden, maar ook van de gezonde en gunstige richting waarin het Indiase denken ging. Eeuwen voor de geboorte van de Boeddha, Mahavira en Socrates, waren de Indiërs tot de slotsom gekomen dat goden na de mens kwamen, en dat er slechts één God is die geen vorm of naam heeft (*namarupa*), en

waarnaar dus het best verwezen kan worden als 'Dat'. Scepticisme en atheïsme, en zelfs hedonisme, werden openlijk beleden.

Islam en het Indiase gedachtegoed

Het Boeddhisme en het Jainisme waren goed ingeburgerd als onafhankelijke systemen van filosofie, overtuiging en levenswijze, die bestonden naast Advaita, Samkhya, Yoga enzovoort, toen de islam in India opdook bij herhaalde aanvallen door de Turken en andere invallers. Over de toen bestaande intellectuele en religieuze sfeer merkte Al-Biruni op: 'Hindoës verschillen volkomen van ons wat betreft religie, op zijn best vechten zij met woorden. Maar zij zullen nooit hun ziel, of lichaam, of hun bezit in de waagschaal stellen van religieuze onenigheid.' Aan de andere kant was Mohammed van Ghazni, volgens Zehner, oprecht in zijn overtuiging dat hij bij het verwoesten van de grote tempels van Noord India God een dienst bewees.

De bron van deze intens fundamentalistische houding ligt in Deuteronomium: 'wanneer Jahweh, uw God, hen aan u uitlevert, moet u hen uitroeien, waarbij u geen overeenkomst met hen sluit en hen geen genade betoont. Vernietig hun altaren, breek hun obeliskken af, zaag hun heilige palen om en verbrand hun idolen.'

Volgens Bertrand Russel 'lijkt het of Jeremia en Ezekiël het idee bedacht hebben dat alle religies vals zijn op één na'. Dit denkbeeld is verantwoordelijk geweest voor het bloedvergieten, de plunderingen en de verkrachtingen in de oorlogen die werden uitgevochten als kruistochten.

De huidige situatie

De gebeurtenissen in Israël, Afghanistan, Pakistan, Bangladesh en andere plaatsen bewijzen dat de situatie vandaag de dag niet veel beter is. De oorlogskreet blijft jihad. Christenen blijven geloven dat alleen hun kudde gered zal worden. Moslims willen de Christenen in de hel zien, terwijl Christenen eeuwige vervloekingen over Moslims afroepen. Beiden beweren dat Hindoës, Boeddhisten, Jains en Sikhs geen kans op bevrijding hebben. Uit bezorgd-

heid voor de ‘Kafirs’ of de ‘niet-gelovigen’ voeren ze bekeringen uit en doden ze mensen wanneer die niet bekeerd willen worden. Het lijkt of de terroristen ons uit genade doden om ons te behoeden voor de vlammen van de hel!

De vrijheid van India

Er werd op gehoopt dat India bij het verkrijgen van politieke vrijheid de wederopbloei zou meemaken van de gezonde filosofische, intellectuele en religieuze kracht die Al-Biruni zag bij zijn bezoek. Helaas, dat mocht niet zo zijn. Bij het idee van politieke macht alleen al zag iedere leider een gelegenheid om zijn eigen belangen en ambities te bevorderen en bij de Britten een lans te breken voor zijn eigen ‘pond vlees’. Door hun machtshonger vergaten ze dat zij in feite ‘twee gewapende kampen creëerden die voortdurend in conflict’ waren, zoals Gandhi gezegd had.

Dit leidde niet alleen tot de verdeling van het subcontinent, maar ook tot de verdere onderverdelingen van de Indiase maatschappij in verscheidene groepen. Iedere leider wilde grondwettelijke erkenning voor de groep (en ook de taal) die hij beweerde te vertegenwoordigen, en de Grondwettelijke Vergadering gaf daaraan toe.

Remedies

Eén God: dank zij de astronomie en de astrofysica weten wij tegenwoordig dat het universum veel groter is dan onze voorouders dachten en dat onze planeet slechts een piepklein deeltje is van het hele schema der dingen. Een God die alleen zorgt voor de Christenen of de Moslims of de Hindoes op dit kleine deeltje van het universum kan niet de schepper zijn van de werelden waarvan de afstanden gemeten worden in lichtjaren.

Bovendien is het hele idee van Eén God voor elke religieuze groepering onlogisch, omdat er slechts één God kan zijn voor alle werelden, en voor alle wezens in deze wereld. Er zijn misschien meer mensen in dit universum dan wij weten, want de vraag over buitenaards leven staat nog open, en

zij zullen dezelfde ene God ook als hun God hebben. Dus doen we er verstandig aan ons de dialoog te herinneren en op te zeggen tussen Sakalya en Yajnavalkya. ‘Er is maar Eén God en wij moesten hem maar ‘Dat’ noemen.’ Hij heeft geen naam, geen vorm.

Eenheid van alle leven: vanaf nu is de mens opgestaan uit het spikkeltje leven dat tevoorschijn kwam op deze planeet in de vorm van nucleïnezuur. Dertig miljoen jaar geleden leken onze voorouders nogal op een primitieve mensaap, terwijl ze zestig miljoen jaar geleden waarschijnlijk toepaja’s waren. Wij, Christenen, Moslims, Hindoes en alle anderen zijn hieruit ontwikkeld; de bron van ons bestaan is hetzelfde. De mens heeft hetzelfde genetische materiaal, hetzelfde aantal chromosomen, of hij nu een Amerikaan is, een Afrikaan of een Aziaat. Verdelingen worden door de mens gemaakt.

Te geloven dat God emancipatie (bevrijding) of moksha zal onthouden aan iemand op grond van sekse, nationaliteit of religie komt neer op het denigreren van God door hem te beschuldigen van partijdigheid en vooroordeel.

Houding ten opzichte van de Schrift: Onze voorouders, wier meningen weerspiegeld worden in onze schrift, hadden geen toegang tot de hoeveelheid informatie waar wij nu overbeschikken en in die zin moeten onze geschriften, van welk geloof ze ook zijn, herzien worden en bijgewerkt. Het is niet langer mogelijk te geloven dat ‘God de mens schiep naar zijn evenbeeld’, of dat Siva verblijft op de Kailasa in de Himalaya. Volgens sommige Vedantijnen zijn de Veda’s eeuwig, net als God zelf dat is, hetgeen de Veda’s gelijk zou stellen aan God. Maar als de Veda’s met opzet door God gemaakt waren, dan zijn de Veda’s niet eeuwig. Wanneer de Veda’s ‘uitgeademd zijn’, dan is de productie van de geschriften onwillekeurig. Het is duidelijk dat al deze interpretaties elkaar tegenspreken en dus vals zijn.

Dat de Vedische hymnen gecomponeerd werden door *rshis* of wijzen is het enige aanvaardbare uitgangspunt, hetgeen de re-

den is waarom veel dat in de Veda's en andere geschriften staat opnieuw geïnterpreteerd of verworpen moet worden. Er zijn bijvoorbeeld veel scheppingstheorieën en die kunnen niet allemaal juist zijn.

'Kunnen de tijd, het inherente karakter, de noodzaak, het toeval, de elementen, de baarmoeder of de persoon beschouwd worden als de oorzaak?' vraagt de *Svetasvatara Upanishad*. Deze vraag is voldoende om iedereen ervan te overtuigen dat geschriften niet opgevat kunnen worden als onfeilbaar. Geschriften kunnen niet langer gewoon in goed vertrouwen aanvaard worden als Gods woord omdat ze bij gelegenheid de vragen onbeantwoord laten. 'Wij accepteren geschrift-documenten niet als boeken die apart staan van andere boeken, die onfeilbaar zijn in hun nauwkeurigheid en advies', zegt Radhakrishnan. Een soortgelijk standpunt moet worden ingenomen door de volgelingen van andere geloofs-overtuigingen.

Eigentijds Indiaas gedachtegoed

Namadev, Kabir, Meera, Nanak en anderen van de Bhakti beweging hielden steeds de houding van tolerantie ten opzichte van andere geloofsrichtingen levend, juist tegenover de excessen van de Moslimfundamentalisten en de af en toe voorkomende gewelddadige reacties van de Hindoes. Tijdens de twintigste eeuw, niet in het minst dank zij de voortrekkersrol van Europese geleerden zoals Max Mueller, werd de Indiase literatuur van de plank genomen, om het zo maar eens te zeggen, en aan de wereld voorgelegd. Dayananda, Gokhale, Gandhi, Tagore en Radhakrishnan leidden de 'tegenaanval uit het oosten'. De wereld werd ertoe gebracht 'de waarheden te erkennen die aanwezig zijn en benadrukt worden in andere religies'. Dat was bij de Lambeth Conferentie die gehouden werd in 1930.

Overall blijkt nu belangstelling te zijn voor vergelijkende studies in filosofie en religie. Deze werd bovenal gegenereerd door de benoeming van Dr. Radhakrishnan op verscheidene hoogleraarsposten

van vergelijkende filosofie op verscheidene universiteiten in het buitenland. Zijn boek over Indiase filosofie in twee delen en zijn lezingen, gebundeld onder de titel *Eastern Religion and Western Thought* zijn standaard naslagwerken geworden over dit onderwerp. Veel gezaghebbende werken over onderwerpen als karma, wedergeboorte, maya en moksha zijn inmiddels uitgegeven. Dit is mogelijk geworden omdat Hindoes niet afwijzend staan tegenover kritiek van buitenaf.

De Tathagatha adviseert als volgt:

'Discipelen, wanneer andere mensen mij negatief bekritisieren, of de Dhamma bekritisieren, of de Sangha, zou u zich niet moeten ergeren of verontrust moeten voelen noch haatdragend zijn. Want als u als gevolg van dergelijke kritiek boos wordt of van streek raakt, zou dat uw gelijkmoedigheid verstoren. Als men, wanneer anderen kritiek hebben, boosheid en verbittering voelt, zou men dan de voors en tegens van die kritiek juist kunnen afwegen?'

Het is te hopen dat met de verspreiding van onderwijs en met de triomf van kennis over onwetendheid en bijgeloof, deze beweging meer gewicht krijgt en dat degenen die geloofsovertuigingen aanhangen die buiten India ontstaan zijn, zich ook openstellen voor revisie en verbetering. Dan zullen wij de geboorte aanschouwen van een levensfilosofie die 'de beste aspecten van het Europese humanisme en de Aziatische geloofsovertuigingen combineert, een filosofie die dieper en meer belevendigd is dan elk van beide, begiftigd met grotere spirituele en ethische kracht, die de harten van mensen verovert en mensen ertoe brengt haar hegemonie te erkennen, zei Radhakrishnan. Tagore gaf blijk van hetzelfde idee toen hij de mensen aanspoorde 'blijf bij uw geloof, laat religies gaan.' Alleen een universele religie kan leiden tot een volledig leven.

Uit: *The Theosophist*,
mei 2002
Vertaling: A.M.I.

Vragen aan Krishnamurti: een onmogelijke dialoog

– Pedro Oliveira

Ik kan u niet Krishnaji noemen, want ik heb u nooit gekend. Toch weet ik, dat ik u veel dank verschuldigd ben voor de vele dingen die u gezegd hebt en die mij hebben geholpen mijzelf en de wereld beter te begrijpen.

Gedurende uw hele loopbaan als spreker in het openbaar heeft u steeds weer benadrukt dat wij, ongeacht wat u zou zeggen, dat niet zouden moeten accepteren, alleen omdat u dat zei en u nodigde uw gehoor uit om u uit te dagen en vragen aan u te stellen.

Nadat ik hier veel over heb nagedacht en alles overwogen heb, heb ik besloten uw uitdaging aan te nemen. Aangezien ik niet met u kan praten, stel ik voor een dialoog aan te gaan met een paar van uw uitspraken uit een tekst die u op 21 oktober 1980 schreef en die betrekking heeft op: *De kern van de leer*.

Pedro Oliveira geeft lezingen voor de Theosofische Vereniging in Australië en is voorzitter van de Indo-Pacific Federation van de Theosofische Vereniging.

Waarheid is een land zonder paden. De mens kan er niet komen door welke organisatie, welk geloof, dogma, priester of ritueel dan ook, noch door filosofische kennis of psychologische techniek.

Ik denk dat ik het eerste deel van uw uitspraak begrijp, maar zoals u weet, is dat geen *nieuwe* uitspraak. De wijzen uit alle eeuwen hebben hetzelfde gezegd met dit verschil dat, uit mededogen voor een mensheid die in het duister tastte en niet voorbereid was om te luisteren, zij het onderwerp Waarheid niet benaderden vanuit een absolutistisch standpunt.

Nagarjuna bijvoorbeeld sprak over twee niveaus van Waarheid: het absolute niveau dat alle menselijk begrip te boven gaat en het relatieve niveau dat het gebied van de menselijke ervaring en groei is. Uw beroemde uitspraak schijnt het algehele proces te ontkennen, waardoor mensen en in feite alles wat leeft, de tijdloze kenmerken van kwaliteit, waarheid en goedheid, die inherent zijn aan het bewustzijn, leren ontplooiën.

Wat organisaties, rituelen en filosofische kennis betreft, deze ontstonden als onderdeel van de behoeften van mensen uit

verschillende culturen tijdens hun zoektocht naar betekenis.

Uzelf had de onvoorwaardelijke steun, voeding en bescherming van een organisatie en terwijl u er nog lid van was, kreeg u een inzicht, dat u hielp om uw leven volledig en opnieuw richting te geven.

De mens heeft in zich zelf religieuze, politieke en persoonlijke beelden opgebouwd ter bescherming van zichzelf. Deze beelden worden zichtbaar als symbolen, ideeën en geloofsovertuigingen. De mentale druk hiervan overheerst het denken van de mens, zijn relaties en zijn dagelijks leven.

Hoewel men de enorme verwoesting kan zien die religieuze systemen in de geschiedenis veroorzaakt hebben, is godsdienst een echte behoefte voor miljoenen mensen en zal dit ook blijven.

Heel veel mensen vinden troost, helderheid en inspiratie door religieuze ceremoniën.

Het lijkt wel alsof uw uitspraak een absolutistische ondertoon verraad.

Gedurende de herdenking van het eeuwfeest van uw geboorte in 1995, werd er een uitspraak gedaan tijdens een discussie in Vasant Vihar, Madras, waarvan de strekking was dat 'alle tradities hun ziel verloren hebben.' Die opmerking was duidelijk gebaseerd op uw leer. Maar is dat ook zo? Het is mogelijk dat een belangrijk deel van de verschillende religieuze tradities beschadigd is door misbruik en al te menselijke onkundigheid. Maar Madame Blavatsky hielp diegenen van ons die zich niet bekommerden om uw scherpe kritiek op boeken en studie, om te begrijpen, dat de verschillende tradities gebaseerd zijn op één universele traditie, welke zij de wijsheidsreligie noemde, het spirituele erfgoed van de gehele mensheid.

Hoewel religieuze instituten degeneratie en verval kunnen ondergaan, is de ziel van de religie niet alleen levend, zij is in feite de wereldziel, zoals de middeleeuwse alchemisten zeiden.

Om nu te zeggen dat het allemaal zieloze tradities zijn, is weer zo'n absolutistische uitspraak.

Wat de politiek betreft: u heeft misschien gelijk als u zegt, dat deze functioneert als een veiligheidsschild, maar misschien had u er aan kunnen toevoegen, dat dit alleen geldt voor die enkelingen, die onvolwassen, belust op macht en zelfzuchtig zijn.

Zoals u weet was politiek voor dr. Besant een ziele-hartstocht, een zich toewijden aan de meest edele van alle menselijke dromen: rechtvaardigheid voor allen, gelijke kansen voor iedereen, onderwijs voor kinderen die de burgers van morgen zijn en een sociale structuur die de humanitaire geëngageerdheid van het socialisme combineert met de essentie van de democratie en dat betekent: vrijheid voor ieder mens en ieder land op aarde om op hun eigen manier naar vrede te zoeken.

Tijd is de psychologische vijand van de mens.

Misschien heeft van al uw uitspraken wel deze de meeste verwarring gesticht bij veel oprechte leerlingen. Steeds weer heeft u herhaald dat de fundamentele verandering in het menselijk bewustzijn hier en nu moet plaats vinden en dat als wij *nu* niet veranderen op dit moment, we nooit zullen veranderen. Vreemd genoeg heeft u bij verschillende gelegenheden gezegd, dat u nog nooit iemand ontmoet had, die getransformeerd was.

Gedurende bijna zestig jaar heeft u over de noodzaak van een fundamentele verandering gesproken en u heeft nog nooit iemand ontmoet die deze verandering had ondergaan.

De boeddhistische traditie die u zo na aan het hart ligt, beweert dat verlichting plotseling gebeurt, maar voorafgegaan wordt door het serieus en vastbesloten beoefenen van *shila*, karaktervorming.

In dit proces, dat in de tijd plaats vindt, dat tijd *is*, worden onze mislukkingen, fouten en dat wat wij anderen hebben aange-

daan, onze leraren. Misschien hebben mensen die heel ver gevorderd zijn het niet (meer) nodig om zich in de tijd hiervoor in te spannen en kunnen zij de sfeer van tijdloosheid hier en nu binnen gaan. Maar dit zijn er uiteraard erg weinig.

Ik hoop dat ik niet oneerbiedig tegenover u ben geweest of tegenover hetgeen u onderwezen hebt, want ik heb enorm veel van u geleerd. Uw onderwijs heeft mij in staat gesteld een glimp op te vangen van mijn eigen conditionering en te beseffen hoe het sluwe en slimme denkvermogen zichzelf steeds weer voor de gek houdt. Het onder de aandacht brengen van de conditionering van de mens is misschien wel een van uw grootste bijdragen aan de wereld. En daar hield u maar niet mee op.

Ik denk dat u de Theosofische Vereniging er voor behoed heeft een sekte te worden en dat zal ik nooit vergeten. Velen zijn er u dankbaar voor.

Maar nog meer dan door uw onderwijs heeft u mij enorm geholpen, want hoewel

ik nooit in de gelegenheid ben geweest u persoonlijk te ontmoeten, zag ik, toen ik de video-opnames van uw voordrachten bekeek, dat het op bepaalde ogenblikken leek alsof de 'absolutistische' spreker langzaam aan rustiger werd en op een zeer milde toon verder ging. Het leek alsof de uitdrukking van uw gezicht veranderde en heel even zou ik er bijna een eed op hebben gedaan, dat het het mededogen zelf was dat tot ons sprak en dat heel voorzichtig probeerde ons wakker te maken uit de sombere droom van afgescheidenheid, isolement en onvrede. Je voelt gewoon, dat het de kracht van het universele mededogen was, dat bij u was in uw verschrikkelijk moeilijke opdracht, moeilijk voor u in een wereld die niet luistert.

De dankbaarheid van hen die naar u luisterden, Krishnaji, moge altijd met u zijn, waar u ook bent.

Uit: *Theosophy in Australia*,
november 2001
Vertaling: E.K.B.

Veel werk is gestoken in het aantonen van de ontoereikendheid van oude denkbeelden ... maar we hebben onszelf nog niet helemaal van de oude wijze van denken, taalgebruik en waarnemen bevrijd. We moeten een nieuwe orde dus nog waarnemen.

Zoals het geval was met Galilei, moet dit het zien van nieuwe verschillen inhouden, zodat veel van wat als fundamenteel gezien werd gezien zal worden als min of meer correct, maar niet van het hoogste belang...

Dan zullen we in staat zijn een nieuwe universele ratio of redenering te zien die alle verschillen met elkaar in verband brengt en ze verenigt. Dat kan ons even ver voorbij de quantumtheorie en de relativiteitstheorie voeren als Newtons ideeën verder gingen dan die van Copernicus.

David Bohm
(uit: Anna Lemkow, *Het heelheid principe*)

Het mysterie van het bewustzijn (vervolg)

– Shirley Nicholson

Sommige quantumfysici vinden bevestiging van de aloude visie van de vooraanstaande plaats van het bewustzijn. Zo vindt bijvoorbeeld Amit Goswami, fysicus en onderzoeker voor het Institute of Noetic Science, in het gedrag van quanta steun voor de visie van bewustzijn als universeel en ondeelbaar.

Mevrouw Shirley Nicholson is voormalig redacteur, TPH, Wheaton, Ill. VS, en auteur van *Ancient Wisdom: Modern Insights* en andere boeken.

Quantumfysica en bewustzijn

Quanta zijn losse stukjes energie, voortgebracht door quanta-objecten zoals elektronen en fotonen. Deze onvoorstelbaar kleine deeltjes van materie/energie doen vreemde dingen die in strijd lijken te zijn met de Newtoniaanse natuurkunde en die het gezond verstand tarten. Bijvoorbeeld, elektronen springen bliksemsnel van een baan rond de kern van een atoom naar een andere baan, zonder de ruimte ertussen te doorkruisen. Wat verder in stijl lijkt met de Newtoniaanse natuurkunde, tenzij ze geobserveerd en gemeten kunnen worden, zijn de subatomaire deeltjes die zich verspreiden en bestaan als waarschijnlijkheidsgolven op meer dan één plaats. Zij duiken op in diffractieplaatjes als donzige kringen of wolken. Elektronen kunnen tegelijkertijd door twee spleten heen gaan. Maar wanneer ze gemeten worden door ze te volgen in een nevelkamer, verschijnen ze altijd op één enkele plaats, als deeltjes. De bewuste handeling van het observeren ervan brengt ze van een wolk van onzekerheid in de ruimte-tijd realiteit als deeltjes. Op de een of andere manier kiezen bewustzijn en experimentkeuze of zij verschijnen als deeltje of als golf.

Bovendien, als twee elektronen of fotonen enige tijd op elkaar inwerken en dan gescheiden worden, zelfs door een grote afstand, doet het meten en het ineen laten storten van een golf naar een deeltje van één ervan de andere tegelijkertijd ineenstorten. Een dergelijke onmiddellijke invloed zonder enige tekenen in ruimte-tijd wordt genoemd 'non-lokaliteit'. Fysici erkennen dat de twee quanta-objecten verbonden zijn in een transcendent domein, buiten ruimte-tijd, waar de waarschijnlijkheidsgolven van de kwantumfysica bestaan. Fysicus Henry Stapp heeft reden om aan te nemen dat 'het fundamentele proces van de Natuur buiten ruimte-tijd ligt maar gebeurtenissen veroorzaakt die gelokaliseerd kunnen worden in ruimte-tijd' (Goswami 1993, p.61).

Het Zelf is datgene wat bewust, voelend, steeds-bestaand is en dat weet dat het in ieder van ons bestaat.

Goswami maakt zich sterk voor dit transcendente domein als niet-plaatsgebonden bewustzijn. Hij verdedigt het 'monistisch idealisme', de visie dat bewustzijn, niet materie, primair is, dat bewustzijn de basis van het bestaan is. Hij wijst erop dat zowel materiële objecten, zoals ballen, als mentale objecten, zoals de gedachte aan ballen, alleen bekend zijn door middel van bewustzijn. Wij ervaren een materieel object nooit zonder een geassocieerd mentaal object, en materiële objecten en mentale objecten zijn beide bewustzijnsobjecten. Goswami citeert Jung, die gezegd heeft dat het 'waarschijnlijk is dat psyche [subjectieve ervaring] en materie twee verschillende aspecten zijn van een en hetzelfde ding' (ibid, p.127).

Volgens het monistisch idealisme is ons bewustzijn als het subject dat een object, zoals een bal, ervaart, hetzelfde bewustzijn dat de basis van het bestaan is. Maar wij herkennen ons vertrouwde waakbewustzijn, waarin wij ons afgescheiden en los

voelen, niet als dit universele bewustzijn, dat ruimte en tijd transcendeert en alles doordringend is, niet beperkt tot wat wij lokaal kunnen zien of weten. Toch zien we er een glimp van wanneer wij een kwantumobject laten instorten van een golfstoestand tot een deeltje en wij onbewust niet-plaatsgebonden bewustzijn gebruiken bij de vertrouwde handeling van het observeren van mentale en materiële aspecten van bewustzijn.

Zelfbewustzijn

Ofschoon bewustzijn aanwezig is in alles wat bestaat, wordt alleen het mensenrijk gekenmerkt door zelfbewustzijn. U hebt al zolang als u het zich kunt herinneren geweten dat u verschilt van uw broer, van uw auto, van de planten in uw tuin. U wordt misschien eens wakker op een onbekende plaats en vraagt zich af: waar ben ik? Maar u vraagt zich nooit af: wie ben ik? U hebt een gevoel gehad dat u een zelf bent, uzelf, dat, behalve in gevallen van ernstig geheugenverlies, bij u blijft bij belangrijke veranderingen naarmate u ouder wordt door de verschillende levensfasen heen. U hebt een blijvend gevoel van ik-ben-ik, van ego-schap, van uzelf zijn en niemand anders. Zoals Annie Besant zegt, 'Het Zelf is datgene wat bewust, voelend, steeds-bestaand is en dat weet dat het in ieder van ons bestaat' (Besant 1988, p.13).

Toch hebben wij niet altijd dit schijnbaar ingeboren gevoel gehad. Pasgeboren baby's moeten leren onderscheid maken tussen zichzelf en wat rondom hen is. Iets oudere baby's kijken naar een van hun handen of voeten, waarbij zij zich lijken af te vragen wat dat vreemde voorwerp is. Wanneer zij wat ouder zijn omvat hun zelfgevoel hun lichaamsonderdelen en weten ze dat hun lichaam deel uitmaakt van henzelf.

Onderzoeker John Broughton heeft de ontwikkelingsstadia van het zichzelf kennen, van zelfbewustzijn in kaart gebracht. Hij vroeg individuen in de leeftijd van peuter tot puber, 'Wat of waar is jouw zelf?' Hij ontdekte dat peuters het gevoel hebben dat het zelf 'binnenin' is en de realiteit 'buiten' is. Iets oudere kinderen geloven

dat het zelf te identificeren valt met het fysiek lichaam, maar het denkvermogen beheerst het zelf en kan het vertellen wat het moet doen: Het denken is een groot persoon en het lichaam is een klein persoon. Op de leeftijd van zeven tot twaalf jaar is het zelf niet een lichaam maar een persoon, een sociale rol die zowel denkvermogen als lichaam omvat. Op de leeftijd van elf tot zeventien wordt de sociale persoonlijkheid of rol gezien als een onechte uiterlijke verschijning, die anders is dan het ware innerlijk zelf. Deze jonge mensen beginnen een glimp te zien van het zelf als die natuur die zichzelf blijft temidden van veranderingen in mentale inhoud. Bespiegelend zelfbewustzijn daagt, zodat zij er gedachten en gevoelens, die onafhankelijk zijn van de sociale situatie, op na kunnen houden. In latere stadia wordt het zelf als observeerder onderscheiden van de ideeën die we hebben over wie wij zijn, of over ons zelfconcept.

Volwassenen op de hoogste niveaus van ontwikkeling vereenzelvigen zich met een observerend zelf of met een getuige, te onderscheiden van het uiterlijke, objectieve zelf of persona. Zij denken niet langer uitsluitend aan zichzelf als het lichaam, de persona, het ego en het denkvermogen en zij kunnen deze integreren als waren zij tot een eenheid geworden vanuit een innerlijk gezichtspunt. In de loop van vele jaren evolueert het gevoel van zelf van simpelweg zichzelf differentiëren van de omgeving, tot zich identificeren met het besef, met het bewustzijn dat achter de veranderende elementen staat waaruit het objectieve zelf is samengesteld. (Wilber, 1995, pp.260-2).

Dieren hebben misschien een rudimentair gevoel van zelfbewustzijn, maar zij kunnen zich niet differentiëren van hun eetlust, instincten, daden. Dolfijnen kunnen erop getraind worden om hun gedrag te wijzigen maar zij kunnen hun motivatie niet onderzoeken of een incident opnieuw beleven en evalueren. Zij kunnen zich niet richten tot hun eigen denkvermogen en de inhoud daarvan, of afstand nemen hiervan en zich identificeren met dat bewustzijn

waardoor zij iets weten. Aangezien zelfbewustzijn uitsluitend een menselijke eigenschap is, is het verrassend dat Blavatsky zegt, 'ieder atoom in het Universum heeft de potentie van zelfbewustzijn in zich' (Blavatsky 1987, I.107). Dit is een krachtige getuigenis van haar overtuiging dat bewustzijn overal bestaat, niet alleen zoals wij het kennen. Zij vervolgt met te zeggen dat er geen potentie is voor zelfbewustzijn in zuivere geest of bewustzijn: 'alleen door een voertuig van stof welt bewustzijn op als "ik ben ik"' (ibid, 1.15). Zuiver bewustzijn of atma moet betrokken raken bij de beginselen en de verschillende voertuigen die zij bewonen voordat een gevoel van zelf in tegenstelling tot de ander kan ontstaan.

De tweespalt tussen subject en object

Blavatsky verbindt zelfbewustzijn met denkvermogen, *manas*, dat het kenmerk van menselijke wezens is. Een functie van het denken is scheiding aanbrengen en verdelen, dingen in vakjes classificeren.

Dit vermogen schept orde uit de verwarring van de vele zintuiglijke indrukken die in ons denkvermogen afgedrukt worden. Maar bij dit proces van differentiëren en in hokjes stoppen, verdelen wij onbedoeld de wereld in twee basale categorieën – mijzelf en al het andere. Gewoonlijk ervaren wij onszelf als een subject dat zich bewust is van objecten. Zelfs onze eigen gedachten en gevoelens lijken objectief voor het subject dat onszelf is.

De tweespalt subject-object doordringt meestentijds onze ervaringen. Wij maken onderscheid tussen onszelf als observeerder en enige inhoud die in ons bewustzijn kan opkomen. Deze onbewuste gewoonte leidt ertoe dat wij onszelf ervaren als afgescheiden, alleen, vervreemd van al het andere. Toch doen zich zowel het subject waarmee wij ons identificeren alsook de objecten die wij observeren voor in één bewustzijn dat gepolariseerd wordt tot subject en object. Beide verdwijnen in het licht van *atma*, het basisbewustzijn erachter, 'een grenzeloos veld van subjectloos en objectloos besef', zoals beschreven in de Boeddhistische *Prajnaparamita Sutra*.

Toch ziet het denkvermogen het subjectieve 'ik' als een entiteit met continuïteit. Het komt ons voor dat wij een voortdurend, definitief zelf zijn, afgescheiden van al het andere. Maar diep besef van innerlijke processen openbaart dat dit gevoel van zelf ontstaat door het aan elkaar rijgen van herinneringen. Zoals veel meditatie-meesters ontdekt hebben, is ons gewone gevoel van een onafhankelijk 'ik' een illusie, een gekristalliseerd concept in ons denken. Het observeren van de inhoud van het denkvermogen, zoals bij Vipassana meditatie, laat slechts voorbijgaande sensaties, gedachten, emoties, herinneringen, en beelden zien, zonder dat een zelf daar ergens ingekapseld zit. Wat wij gewoonlijk beschouwen als 'ik' is een referentiepunt dat ons oriënteert in de snelle stroom van de veranderende inhoud van het bewustzijn. Ramana Maharshi zegt:

“Aangezien het Zelf, dat zuiver Bewustzijn is, alles kent, is het de Ultieme Ziener... De hele rest – ego, denkvermogen, lichaam, enz. – vormt alleen maar de objecten ervan; dus elk daarvan, behalve het Zelf of zuiver Bewustzijn, is een eenvoudigweg geëxternaliseerd object en kan niet de ware Ziener zijn” (Wilber, 1977, p.83).

Wanneer wij leren ons los te maken uit de veranderende bewustzijnsstroom, kunnen wij waarlijk weten wie wij zijn. Wat wij zien als een afgescheiden, geïndividualiseerd ego dat plannen maakt en keuzes doet is een secundaire entiteit. Het is een lokalisatie in tijd en ruimte van zuiver, ongedeeld kosmisch bewustzijn. Goswami zegt dat het tevoorschijn gebracht wordt door een individueel hersendenken en het geloof dat het lichaamsdenken is. Hij en andere fysici zoals Erwin Schrödinger beweren dat het onderwerp van ervaring één enkel universeel subject is voor iedereen, niet ons persoonlijk ego. Schrödinger zei, 'Bewustzijn is een enkelvoud waarvoor geen meervoud bestaat.' Fundamenteel is ons bewustzijn bewustzijn van Zijn, je zou kunnen zeggen van God – transcendent, buiten tijd en ruimte, voorbij de tweespalt tussen subject en object. Goswami zegt, 'Er is geen andere bron van be-

wustzijn... Het is alles wat er is.' Met andere woorden, *atma* en Brahman zijn één, of zoals de Duitse mysticus Meister Eckhart het formuleerde, 'De Grond van God en de Grond van de Ziel zijn hetzelfde.'

Toch bestaat er, op een niveau dat dieper is dan onze neiging tot egoïstische zelfzucht, een onsterfelijk centrum van zijn binnenin ons, onze lokalisatie in het universele veld van *atma*. In haar puntaspect neemt *atma* een voertuig aan van *boeddhi*, het meest etherische en minst gepreciseerde van onze velden. Deze combinatie van *atma* en *boeddhi* wordt door Blavatsky de monade genoemd. Het is de 'pelgrim' – onze permanente bewustzijnsruimte door heel onze lange evolutionaire reis in de velden heen. Ons fundamenteel gevoel van een zelf zijn is een afspiegeling van deze eeuwige bewustzijnsfocus. Toch, ofschoon *atma-boeddhi* in ieder van ons individueel is, is het niet afgescheiden van universeel bewustzijn, het Ene Leven. Blavatsky zegt dat het 'het egoïstische... principe in de mens is, te wijten aan onze onwetendheid die ons "ik" afgescheiden houdt van het Universele Ene-Zelf' (Blavatsky 1930,10).

Het conditioneren van onze voertuigen

Zoals wij zelf weten uit het leven, bestaan wij in een stel elkaar doordringende voertuigen of velden: emotioneel, mentaal, intuïtief, enz. Wij ervaren maar zelden zuiver bewustzijn op zichzelf, omdat de velden zo'n sterke invloed hebben op wat wij ervaren. Bovendien nemen de voertuigen gemakkelijk gewoontes en conditioneringen aan en herhalen zij wat wij ook maar voortdurend doen. U kunt uw tanden poetsen, een brief typen en autorijden zonder uw lichaam te hoeven vertellen wat het moet doen. Het herhaalt automatisch een vertrouwde handeling. Precies zo herhalen emoties en gedachten zichzelf. Gedachten aan beminden komen ongevraagd naar boven, net als bezorgdheid over het betalen van rekeningen of ergernis als een verkoopmedewerker opbelt tijdens het eten. Niemand wil depressie meemaken, maar ze steekt vanzelf de kop op van tijd tot tijd.

Zich herhalende gedachten en houdingen zoals afkeuring of kritiek dringen zich op, ook al wilt u nog zo graag liefhebbend en ontvankelijk zijn. Nietzsche zei, 'Een gedachte komt vanzelf op, niet wanneer ik het wil'; en William James zei, 'Het zou toepasselijker zijn te zeggen "het denkt" of "de gedachte gaat voort" dan te zeggen "ik denk".'

Deze voorbeelden laten zien dat de voertuigen een soort eigen semi-bewust leven leiden dat niet noodzakelijkerwijs in harmonie is met uw zelf als het centrale bewustzijn. Uw lichaam wil zich verlustigen in een tweede keer roomijs opscheppen, ofschoon u wilt afvallen en gezond wilt zijn. Uw emoties willen dat u laat opblijft om naar een griezelfilm op de televisie te kijken, ook al wilt u genoeg slaap krijgen en de volgende alert zijn op het werk. Dergelijke conflicten worden tot leven gebracht in de kleine verhandeling *Aan de voeten van de Meester*, die ons adviseert te leren onderscheid te maken tussen onszelf als het bewustzijn en de verscheidene velden en voertuigen die wij bewonen. Wij zien dingen niet in het licht van zuiver bewustzijn, maar veeleer door de kleuring van de velden en hun geconditioneerdheid. Het conditioneren is een eigenschap van de velden of omhulsels, niet van het bewustzijn dat deze bewoont.

Bewustzijn zonder inhoud

De ouder wordende Joseph Campbell was in staat zichzelf te zien als het bewustzijn. In een gesprek op de televisie vroeg Bill Moyers aan Campbell wat hij vond van ouderdom en sterven. Campbell zei dat hij niet van de wijs raakte doordat zijn lichaam verslechterde. Toen vroeg hij retorisch, 'Ben ik het peertje dat het licht draagt, of ben ik het licht?' Hij wist zichzelf bewustzijn, niet het voertuig ervan. Spiritueel inzicht leidt tot afstand nemen van de inhoud van bewustzijn – onze gedachten, meningen, emoties, houdingen, rol, status, gevoelens, lichaam – en het besef van onszelf als *atma*, het bewustzijn waarin al deze verschijnselen zich voordoen. Thoreau zag zichzelf als bewustzijn,

de getuige, buiten de stroom van gedachten en handelingen toen hij schreef, 'Ik ben mij bewust van de aanwezigheid en de kritiek van een deel van mij, dat, als het ware, niet een deel is van mij, maar toeschouwer, daar het geen ervaring deelt, maar er nota van neemt en dat is evenmin ik dan het u is.'

Het conditioneren is een eigenschap van de velden of omhulsels, niet van het bewustzijn dat deze bewoont.

Stelt u zich voor dat u in een isolatietank zit. U drijft in water dat even warm is als uw lichaamstemperatuur. U kunt niets zien omdat uw ogen afgedekt zijn en uw oren horen alleen 'ruis'. Er zijn geen sensaties waarop u zich kunt richten. Naast deze gevoelsontberingen bent u erin geslaagd uw emoties tot kalmte te brengen zodat zij stil zijn en uw denkvermogen is opgehouden zijn gewone gedachtestroom omhoog te karnen. Alle vertrouwde ervaringen zijn stilgelegd. Wat zou u ervaren in zo'n situatie? Alleen maar zuiver bewustzijn zonder inhoud, kaal bewustzijn op zichzelf. U zou niet afgeleid worden door uw principes en hun voertuigen maar teruggeworpen worden op primordiaal bewustzijn, eenvoudigweg het vermogen tot kennen of weten.

Normaliter kunnen mensen zelfs gevoelsontberingen niet lang verdragen. Proefpersonen die bestudeerd zijn in isolatietanks beginnen te hallucineren en geven aldus inhoud aan hun lege bewustzijn. Maar het ervaren van deze leegte wordt beschouwd als een hoge staat van meditatie in sommige systemen. Een voorproefje ervan helpt ons onszelf te bevrijden van de greep die ons denken, onze emoties en onze lichamen op ons heeft. De Boeddha maakte ons duidelijk dat lijden veroorzaakt wordt door het zich vastklampen aan het leven en aan onze ideeën over onszelf. Een glimp van leegte bevrijdt ons voor een ogenblik van onze rol, van onze houdingen, doelstellingen en de gebruikelijke emoties waarmee wij ons normaliter iden-

tificeren. Zulke glimpen beginnen onze greep op ons idee van wie wij zijn los te maken en dan zien wij onszelf als iets dat verschilt van de veranderende situaties waarin wij meestal leven. Op zulke momenten laten wij onze zorgen en beslommingen los. Wij maken ons los van onze rollen in het leven en verblijven in het eenvoudige zijn. Wanneer wij ons een ogenblik kunnen bevrijden van onze voertuigen en de geconditioneerdheid ervan, kunnen wij het leven lichter opvatten en meer vreugde binnenlaten.

Training is nodig om deze disidentificatie voor elkaar te krijgen. Wij moeten ons persoonlijk denkvermogen trainen, zodat het niet zozeer in beslag genomen wordt door egoïstische gedachten. Wij kunnen dit volbrengen omdat wij als mensen zelfbewustzijn hebben en onze gedachten en emoties objectief kunnen observeren. Door het standpunt van de getuige te cultiveren kunnen wij ertoe komen de kracht van onze beginselen en voertuigen te gebruiken in plaats van erdoor geregeerd te worden. Wij schuiven hun semi-bewuste leven opzij en dan worden zij een instrument waarop wij als bewustzijn spelen, zoals de pianist de pianotoetsen bespeelt. De toetsen kunnen hun eigen geluid maken, maar alleen de musicus die erop speelt kan muziek maken. Taimni zegt: een doelstelling van spirituele training is ‘het met volmaakte beheersing hanteren van de krachten en eigenschappen die bij alle gebieden horen, door de goddelijke Wil ten uitvoer te brengen’ (Taimni 1970, p.41).

Wij moeten ons persoonlijk denkvermogen trainen, zodat het niet zozeer in beslag genomen wordt door egoïstische gedachten.

Diep luisteren is ook een manier om te komen tot de ervaring van zuiver bewustzijn, voorbij de dualiteit van subject en object, van mij in tegenstelling tot iets anders. Jean Klein, een leraar die tot het besef ge-

komen is van zijn ware aard, zegt: ‘wanneer u luistert zonder agressief te zijn of weerstand te bieden, wordt uw hele lichaam dit luisteren, het blijft niet beperkt tot de oren. Alles wat u omringt wordt omvat in dit wereldwijde luisteren en uiteindelijk is er niet langer een luisteraar en iets waarnaar geluisterd wordt. U bent dan op de drempel van non-dualiteit (Klein 1995, p.52).’

Bewustzijn en evolutie

Theosofie leert ons dat wij door levenservaringen, zowel gelukkige als tragische, de potenties van *atma* ontvouwen door middel van onze beginselen. Wij als menselijk ras ontwikkelen steeds verfijndere krachten van denkvermogen, emotie, intuïtie en wil. Wij dringen ook door tot bovenbewuste rijken van ervaring voorbij de persoonlijkheid. Wij verbreden onze grenzen en vergroten aldus ons gevoel van zelf. Wij evolueren naar het doel van bewuste eenheid met alles.

Meditaties en spirituele oefeningen kunnen ons naar dat doel helpen bewegen naarmate zij het verstand zuiveren en belemmeringen uit de weg ruimen voor de spontane openbaring van *atma*. Leraren zoals Krishnamurti en Ramana Maharshi benadrukken dat wij dat onbelemmerde bewustzijn waarin al onze ervaring, zelfs bewustzijn van het superbewustzijn, plaats vindt, tot stand moeten brengen. Door het realiseren hiervan weten wij dat het bewustzijn dat wij ervaren fundamenteel één van aard is met universeel bewustzijn. Father Bede Griffith, een Christelijke priester die een ashram in India gesticht heeft, begreep de universaliteit van bewustzijn toen hij schreef, ‘Wij ontdekken langzaam opnieuw... de kennis die universeel was in de antieke wereld, dat er geen materie bestaat, afgescheiden van denkvermogen of bewustzijn. Bewustzijn is latent in ieder deeltje van materie en de wettelijke orde die de wetenschap ontdekt in het universum is te danken aan het effect van het universele bewustzijn daarin. In de menselijke natuur begint dit latente bewustzijn tot een feitelijk bewustzijn te

worden en naarmate menselijk bewustzijn zich ontwikkelt wordt het zich steeds bewuster van het universele bewustzijn waarin het gegrondvest is.' (Anderson 1992, p.27).

Deze opvatting verduidelijkt dat wij zelf fundamenteel niets anders zijn dan dat oerbewustzijn aan de basis van alles wat er is, *atma*. Ons diepste zuivere, onvoorwaardelijke bewustzijn, vrij van enige inhoud, is één met universeel bewustzijn. Zieners en wijzen getuigen dat, wanneer alle objecten uit het bewustzijn gehaald worden, het mogelijk is dit, hun meest fundamentele Zelf, hun primaire bewustzijn te ervaren. Zoals Sankara zegt in 'The Crest-Jewel of Wisdom': 'de wijze begrijpt dat de essentie van Brahman en Atman Zuiver Bewustzijn is, en beseft dat zij absoluut identiek zijn.'

Of in de woorden van Annie Besant:

'Het ZELF van het universum en het ZELF van de mens zijn één, en door het ZELF te kennen, kennen wij Dat wat aan de wortel staat van zowel het universum als de mens.' (Besant 1948, p.5).

Verwijzingen

- Anderson, William.1992. 'The Great Memory', in *Noetic Sciences Review*, Spring.
- Besant, Annie.1948. *The Self and Its Sheaths*, Adyar, Madras, India: Theosophical Publishing House.
- Besant, Annie.1998. *Thought Power*. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House.
- Blavatsky, H.P.1930. *The Theosophical Glossary*. Los Angeles: The Theosophy Co.
- Blavatsky, H.P.1987. *The Secret Doctrine*. Adyar, Madras, India: Theosophical Publishing House.
- Goswami, Amit.1993. *The Self-Aware Universe*. New York, Tarcher.
- Klein, Jean.1995. *I Am*. Guernsey, C.I.: Third Millennium Publications.
- Taimni, I.K.1970. *Self-Culture in the Light of Ancient Wisdom*. Adyar, Madras, India: The Theosophical Publishing House.
- Wilber, Ken.1977. *The Spectrum of Consciousness*. Wheaton, IL: Theosophical Publishing House.
- Wilber, Ken.1995. *Sex, Ecology, Spirituality*. Boston: Shambhala.

Uit: *The Theosophist*, juli 2001

Vertaling: A.M.I.

De mensheid lijkt instinctief aan te voelen, dat de niet-fysieke werkelijkheid mysterieuzer, uiteindelijk en machtiger is dan de fysieke. Ze heeft te maken met de uiteindelijke oorsprong van de mensheid en zijn meest absolute relaties.

Ze heeft te maken met dat wat niet overtroffen kan worden - het punt van oorsprong waar geen voorafgaand stadium meer bestaat, de relatie die het meest belangrijk, veeleisend of bepalend is.

Robert Ellwood

(Uit: Anna Lemkow, Het heelheid principe)

Het stille punt voorbij goed en kwaad

– Ed Abdill

Misschien is de krachtigste drijfveer in alle levende wezens dat wat wij het overlevingsinstinct noemen. Wij hoeven maar te kijken naar planten en dieren om vindingrijke manieren te ontdekken waarop het leven ernaar streeft haar natuurlijke cyclus te voltooien. Wij mensen zijn ook begiftigd met een drang om het leven ten volle te leven, maar in ons drukt het zich niet alleen uit als fysiek zelfbehoud maar ook als een zoektocht naar geluk. En dat zoeken naar geluk is in werkelijkheid een verlangen naar Zelfvervulling.

Ed Abdill is een prominent lid van de TS in New York en heeft veelvuldig lezingen gegeven overal ter wereld.

Ofschoon de meesten van ons wel enig geluk in het leven vinden, ontdekken wij al gauw dat wij nooit voortdurend geluk kunnen ervaren. Zelfs betrekkelijk tevreden mensen ervaren verdriet in één of andere vorm, en ofschoon wij misschien lange periodes van geluk in ons leven kunnen ervaren, maakt genoeg uiteindelijk plaats voor pijn en geluk voor verdriet. En ook het omgekeerde is waar.

Zowel de drang om geluk te zoeken als de onmogelijkheid dit als voortdurende staat te handhaven zijn volkomen zonder uitzondering. Vanuit theosofisch perspectief geven zij blijk van twee universele principes – eenheid en polariteit.

Om enig begrip te krijgen van deze principes, is het nuttig te denken aan het begin. Niet ons eigen begin, maar het begin van het universum.

Voordat er een universum is, bestaat er alleen eeuwige, grenzeloze RUIJTE – de kosmische ruimte van de fysici die voorafgaat aan de oerknal, het Parabrahman van de Hindoes en het ongemanifesteerde ENE van de theosofie. Voor ons is dit maar theorie. Niettemin is het een theorie waar wel enig aanzienlijk bewijs voor bestaat in de Natuur en ook in de diepe meditatieve ervaring.

Wanneer het universum moet ontstaan uit de onbegrensde ruimte, moet die ruimte gedifferentieerd worden. Het moet op bepaalde plaatsen 'stollen' en als dat gebeurt, bestaat er contrast tussen de gestolde plaatsen en de ruimte zelf tussen één gestolde plaats en een andere. Die 'gestolde' plaatsen zijn materie en dus vorm. Eeuwige, ongedifferentieerde ruimte en substantie, niet-materieel en materieel. Er bestaat nu contrast. Het Eeuwige heeft zichzelf beperkt.

Over deze gebeurtenis schrijft HPB:

'De aloude wijsheid... dicht de geboorte van de kosmos en de evolutie van het leven toe aan het uiteenvallen van primordiale, gemanifesteerde EENHEID tot pluraliteit, of de grote illusie van vorm. Doordat HOMOGENITEIT zich getransformeerd heeft tot Heterogeniteit zijn er van nature contrasten geschapen.' (CW, vol.8, p.110)

Het uiteenvallen van primordiale eenheid is op allerlei manieren gemythologiseerd in de grote religieuze tradities. In het Christelijk geloof is het 'het Lam, geslacht van de grondlegging der wereld, waarlijk stervende, opdat wij zouden leven.' (LCC Lit., Prayer of Consecration). Dat 'offer' geeft ons leven. Zonder dat offer zouden wij slechts een potentie zijn binnen het Eeuwige.

Vanaf het eerste begin stelt dit primordiale 'offer' het principe van polariteit. Het geeft ons de polaire tegenstellingen van ruimte en substantie, van innerlijk leven en uiterlijke vorm, positief en negatief en van alle andere polariteiten die afgeleid worden van die initiële polarisatie van het ENE.

Scheppingsmythen beginnen vaak met homogeniteit, vaak gesymboliseerd door water. Dan wordt het water op de één of andere manier verdeeld, waarbij het leven en vorm geboren doet worden. De mythe van Genesis is er een van dat type. Een echo van het eenheid-tot-verscheidenheid thema komt ook naar voren in de mythe van Adam en Eva. In de tuin van Eden zijn Adam en Eva samen en alles is paradijselijk. Dan eet Eva (die materie vertegenwoordigt) van de Boom van Kennis, en

kent ze plotseling het verschil tussen goed en kwaad. Het ENE is uiteengevallen waarbij polaire tegenstellingen opgeroepen zijn.

U vraagt zich misschien af wat het verband is tussen het eten van de Boom van Kennis en polariteit, en waarom Eva het eerst van de boom eet en waarom zij geassocieerd wordt met materie. Denk goed na en dan denk ik dat u zult ontdekken dat wij niets kunnen weten zonder contrast. Als de aarde een gladde bol was zonder kleur, dan zou het denkbeeld 'berg' betekenisloos zijn. Zonder valleien bestaan er geen bergen, zonder op geen neer en zonder zwart geen wit.

Materie is essentieel voor bewustzijn. Als er geen materie bestond, zou er niets zijn om ons bewust van te zijn. Materie is het voertuig van bewustzijn en is essentieel als bewustzijn iets moet 'weten'. Materie is 'vrouwelijk' omdat het door middel van materie is dat bewustzijn geboren wordt. Daarom is het Eva die eet van de Boom van Kennis en aangezien het materie is die het Eeuwige beperkt, is materie op onjuiste wijze geassocieerd met kwaad. Het is deze sublieme waarheid die in voorbije eeuwen gedegradeerd is tot het absurde idee dat vrouwen de oorzaak zijn van kwaad.

Dus, om te kunnen weten, moet er contrast zijn, beperking, polariteit. Van de polariteit van Adam en Eva en alle andere polariteiten komen wij nu bij de allergrootste polariteit, die van goed en kwaad.

In tegenstelling tot sommige religieuze leerstellingen ontkent de theosofische filosofie het bestaan van het kwaad als een onafhankelijke kracht, hetzij gepersonifieerd als een duivel, of als een aspect van de onpersoonlijke natuur. In Brief 10 (p.64) van *De Mahatma Brieven*, schrijft Meester KH:

'Het kwaad heeft geen bestaan per se en is slechts de afwezigheid van het goede en bestaat alleen voor hem die er het slachtoffer van is geworden. Het komt voort uit twee oorzaken en is, evenmin als het goede, een onafhankelijke oorzaak in de natuur. De natuur is verstoken van goedheid of boosaar-

digheid; zij volgt slechts onveranderlijke wetten...'

Met betrekking tot wat wij normaliter kwaad noemen, d.w.z. menselijk kwaad, schrijft de Adept (DMB, Brief 10, p.64):

'Het werkelijke kwaad komt voort uit de menselijke intelligentie, en de oorsprong ervan ligt geheel en al in de denkende mens die zich van de natuur vervreemdt. De mensheid alleen is dus de ware bron van het kwaad. Het kwaad is de overdrijving van het goede, het kroost van menselijke zelfzucht en hebzucht. Als u er ernstig over nadenkt zult u ontdekken dat... de oorsprong van elk kwaad, groot of klein, in menselijk handelen is gelegen... Daarom is noch de natuur, noch een denkbeeldige Godheid te laken, maar de menselijke natuur, die door zelfzucht is verlaagd.'

Hij vervolgt met te zeggen dat religie een grote oorzaak is van menselijk kwaad, maar toch is de wortel hebzucht en onwetendheid die zich voordoeft als religie (DMB p.65):

'Onwetendheid schiep Goden en sluwheid maakte van de gelegenheid gebruik... het is de godsdienst die [de mens] tot een zelfzuchtig dweper maakte, een fanaticus, die het hele mensdom buiten zijn eigen sekte haat zonder dat hij er ook maar enigszins beter of moreler door wordt... Is de mens niet altijd bereid elke vorm van kwaad te bedrijven als hem wordt gezegd dat zijn God of Goden deze misdaad eisen...?'

Te zeggen dat religie een voorname oorzaak is van menselijk kwaad is niet te zeggen dat er geen goede dingen zitten in religieuze geschriften, ritens of in de volgelingen van welk groot geloof dan ook. Integendeel, KH heeft uit verscheidene religieuze teksten geciteerd om een punt te illustreren waar hij het mee eens is. Het zijn niet de waarheden die vaak in geschriften aangetroffen worden die kwaadaardig zijn, maar de 'zelfzuchtige dweper, de fanaticus', die vaak de autoriteit opeist over de gelovigen en hun geld. Het zijn mensen die, althans in veel gevallen, religie tot een kwaad veranderd hebben. Bovendien is het toch ook waar dat de wereldculturen hun oorsprong vinden in de één of andere reli-

gie? En is het niet zo dat veel van onze oorlogen het directe resultaat zijn van culturele botsingen? Zelfs als wij niet meer in een religie geloven, leven wij in een cultuur die gebaseerd is op een religie. Dan identificeren wij ons met die cultuur en, om KH te parafraseren, lopen wij het risico om de hele mensheid uit onze eigen cultuur te haten zonder dat wij er zelfs maar enigszins beter van worden.

Siddhartha Gautama, de Boeddha, leerde dat alle menselijk lijden voortkomt uit onwetendheid. Het zal de meesten van ons duidelijk zijn dat onwetendheid over bepaalde feiten in de natuur lijden kan veroorzaken. Voordat het menselijk ras zich bewust was van het bestaan van bacteriën werd er geen verband gezien tussen onhygiënische toestanden en ziekten. Lijden en dood waren vaak het resultaat van die onwetendheid. Maar ik denk dat Siddhartha iets veel fundamenteelers voor ogen had toen hij zei dat ons lijden voortkomt uit onwetendheid. Het is onwetendheid over onze ware aard, onwetendheid over wie en wat wij werkelijk zijn, onwetendheid over de grond van ons eigen wezen.

In feite neigt bewustzijn, gefocust in materiële vorm, ertoe zich te identificeren met die vorm. Wanneer wij ons met ons fysieke lichaam identificeren, zijn wij om allerlei praktische redenen het fysieke lichaam en doen we wat het lichaam wil. Wat wij de drang tot zelfbehoud noemen komt dan om de hoek kijken en wij streven ernaar het zelf te behouden waarvan wij geloven dat het alleen ons lichaam is. Zelfzucht is dus een natuurlijk gevolg van het principe van zelfbehoud en onze overtuiging dat het zelf het fysieke lichaam is. Vanuit dit standpunt gezien is zelfzucht onvermijdelijk. Zoals we zullen begrijpen is het ook een essentieel bestanddeel in het evolutionaire proces, ook al resulteert die onvermijdelijke zelfzucht in wat wij kwaad noemen.

Wij zouden de ultieme vraag kunnen stellen, 'Waarom polariseert het ENE en wordt dit het gemanifesteerde universum?' Wij weten het eenvoudig niet. Het enige

wat wij kunnen zeggen is dat het de aard van de realiteit zelf lijkt te zijn.

Terwijl wij de ultieme vraag niet kunnen beantwoorden, kunnen wij wel zien dat het kwaad misschien een heel bepaalde rol speelt in de evolutionaire ontwikkeling. Over dit onderwerp schrijft Mevrouw Besant (*The Spiritual Life*, p.109):

'Want hun ontwikkeling is noodzakelijk opdat positieve eigenschappen in stelling gebracht kunnen worden tegen oppositie. Zonder oppositie is er geen ontwikkeling mogelijk; zonder oppositie is er geen groei mogelijk. Alle groei en ontwikkeling resulteren van het inzetten van energie tegen iets dat weerstand biedt.'

Dat is klaarblijkelijk waar als het ons fysieke lichaam betreft. Als wij zouden besluiten onze armen nooit te gebruiken, dan zouden zij verschrompelen. Alleen door ze te gebruiken met een of ander tegenwicht ontwikkelen zich onze spieren.

Het is ook begrijpelijk dat mentale ontwikkeling plaatsvindt door het verstand te gebruiken. Zonder uitdagende vragen neigt het verstand ertoe alleen op de gebruikelijke manieren te functioneren. Uitdagingen in het leven bieden de weerstand die ons verstand nodig heeft om zich te ontwikkelen. Grote denkers, evenals grote atleten, ontwikkelen zich door zich in te spannen om uitdagingen het hoofd te bieden.

Hoe graag wij misschien ook fysiek, emotioneel en mentaal sterk zouden willen worden, wij kunnen dat niet bereiken zonder te werken tegen iets dat weerstand biedt.

Wat wij waarschijnlijk niet zo gauw merken is dat emotionele ontwikkeling ook plaatsvindt door weerstanden te overwinnen. Net als de nar op de tarotkaart gaan wij er allemaal op uit om het geluk te zoeken. Toch vallen wij in onze onwetendheid in de afgrond en doen wij ons pijn. In dit geval is de afgrond de moeilijkheden die

wij tegenkomen in menselijke relaties.

Onze familie, vrienden of werkgevers kunnen zich op manieren gedragen waardoor wij van streek raken. Vreemden kunnen ons ergeren, maar gewoonlijk kunnen wij ons aan hen onttrekken. Aan nabijere relaties kan niet zo gemakkelijk worden ontkomen. Wij moeten de uitdagingen die wij tegenkomen op het werk of thuis overwinnen omdat wij vaak geen andere keus hebben. Juist dat feit dwingt ons eigenschappen te ontwikkelen die ons in staat zullen stellen het hoofd te bieden aan het betreffende probleem. Wanneer wij aan het werk zijn en niet gemakkelijk ontslag kunnen nemen, moeten wij leren hoe we moeten omgaan met onze baas en medewerkers. Om ons emotionele verdriet te beëindigen, kunnen we op zoek gaan naar innerlijke kracht die leidt tot meer geduld, moed, tact en zelfs mededogen. Zonder enige emotionele weerstand bestaat er geen noodzaak om onze innerlijke aard te versterken. Hoe graag wij misschien ook fysiek, emotioneel en mentaal sterk zouden willen worden, wij kunnen dat niet bereiken zonder te werken tegen iets dat weerstand biedt.

De heilige Augustinus beseftte dat kwaad een doel had in het menselijk leven. Hij schrijft (*Tenebrae*, Les 4 en 5):

'Denk niet dat slechte mensen voor niets op de wereld zijn en dat God geen goed gebruik van ze maakt. Ieder boosaardig mens leeft hetzij opdat hij gecorrigeerd kan worden, of dat door hem rechtvaardigen op de proef gesteld kunnen worden.'

Hij erkende ook iets van dat eerste en grootste principe in de theosofie: de ultieme eenheid van het geheel. Hij schrijft over de menselijke eenheid:

'Het zou fijn zijn als diegenen die ons nu op de proef stellen bekeerd werden en samen met ons op de proef gesteld werden; laten wij toch, ofschoon zij doorgaan met ons te beproeven, hen niet haten, want wij weten niet of een van hen tot het einde zal volharden in zijn boosaardige levenswijze. En meestentijds, wanneer u denkt dat u uw vijand haat, haat u uw broeder zonder het te weten.'

Laat ons dit even kort samenvatten en dan terugkeren tot de meest fundamentele drang in ons: overleven en het najagen van zelfvervulling, of geluk. De val van bewustzijn in materie resulteert in beperking en vorm, en identificatie met de beperkte vorm leidt tot zelfzucht en kwaad. Door tegenstand te bieden kan kwaad nuttig zijn in de *ontwikkeling* van menselijk potentieel. Op onze lange evolutionaire reis is het dat menselijk potentieel dat ontwikkeld wordt. De drijvende kracht van zelfbehoud en het verlangen naar geluk, de innerlijke drang naar zelfvervulling, dwingt ons tot actie. Geïdentificeerd met de vorm handelen wij uit onwetendheid. Onze acties leiden tot reacties, die vaak gevolgen produceren die wij niet voorzien hadden en wij leren stapje voor stapje hoe de dingen werkelijk zijn. De sluier van onwetendheid wordt geleidelijk weggetrokken en wij merken dat zij in de wereld van tegenstellingen zijn, maar daar niet van.

Wij ontdekken dat wij de ‘ander’ zijn, het stille punt voorbij goed en kwaad. HPB verwijst naar dat stille punt in *De Stem van de Stilte* (Frag.I, v.19):

‘Om tot kennis van dat Zelf te komen, moet gij het Zelf opgeven voor het Niet-Zelf, Zijn voor Niet-Zijn; en dan kunt ge u verpozen tussen de vleugelen des groten Vogels. Ja, zoet is de rust tussen de wieken van wat noch geboren wordt noch sterft, maar het AUM is door de eeuwigheden.’

Concluderend: polariteit is een absoluut universele wet. Zonder polariteit zou er geen universum zijn. Wij zouden niet bestaan. Daarmee worstelen wij. Gevangen in de illusies van vorm geproduceerd door polariteit en gedreven door zelfbehoud en het najagen van geluk, handelen wij uit onwetendheid en zelfzucht. Dan beseffen wij tenslotte, door de constante wettige gevolgen van onze daden, dat ‘ons hart immer

rusteloos is tot het rust vindt in U’, het Eeuwige.

Uiteindelijk wordt er gezegd dat wij allen uitkomen bij dat stille punt en weten dat dit het ZELF is, maar wij kunnen de route erheen verkorten door nauwgezette studie, meditatie en het leven van een altruïstisch leven.

Diegenen wier meditaties aangevuurd worden door het onuitsprekelijk verlangen van het Innerlijk Zelf naar het Oneindige zullen voor zichzelf iets van dat stille punt begrijpen. Toch is de vluchtige eeuwigheid in meditatie pas het begin, want uiteindelijk moet het ons hele wezen overstromen.

Ik wil eindigen met een citaat van HPB (*CW*, vol.8, pp.127-8):

‘In zijn uren van stille meditatie zal de student bemerken dat er één ruimte van stilte binnenin hem is waar hij kan schuilen voor gedachten en begeerten, van de verwarring van de zintuigen en de misleidingen van het denkvermogen. Door zijn bewustzijn diep in zijn hart te laten verzinken kan hij deze plaats bereiken – aanvankelijk alleen wanneer hij alleen is in stilte en duisternis. Maar wanneer de behoefte aan stilte groot genoeg is geworden, zal hij pogen het te bereiken zelfs temidden van de worsteling met het zelf en dan zal hij het vinden. Hij mag alleen zijn uiterlijk zelf niet loslaten, noch zijn lichaam; hij moet leren zich terug te trekken in deze citadel wanneer de strijd oplaait, maar dat te doen zonder de veldslag uit het oog te verliezen; zonder zichzelf toe te staan zich in te beelden dat hij door zo te handelen de overwinning behaald heeft. Die overwinning wordt pas behaald wanneer alles, zowel buiten als binnen de innerlijke citadel, stilte geworden is.

Uit: *The Theosophist*,
oktober 2001

Vertaling: A.M.I.

Roep uw Heer aan in nederigheid
en binnenskamers.

Qur'an

Is reïncarnatie waar?

– Ernest Wood

Er bestaat een merkwaardige neiging, die nu en dan de kop opsteekt temidden van de onzen, om af en toe de vroege geschriften van mevrouw Blavatsky te bekritisieren en plezier te scheppen bij het daarin vinden van een aantal zogenaamde vergissingen. Toch hebben de laatste decennia ons telkens weer geleerd dat, waar het leek dat mevrouw Blavatsky zich vergiste, dit niet echt zo was, maar dat wij ons vergisten door verkeerd te begrijpen wat zij schreef.

Onze huidige leiders hebben veel van de onduidelijkheden van haar geschriften en leringen één voor één opgeruimd en presenteren ons deze nu in een voorverteerde vorm, in simpele terminologie die sindsdien bedacht en geperfectioneerd is. Wij beginnen te leren dat mevrouw Blavatsky oog in oog stond, bij haar poging zo voorzichtig mogelijk de Aloude Wijsheid opnieuw in de wereld te brengen, met het overweldigende probleem vele onbekende dingen waarvan zij wist dat ze waar waren, nauwkeurig aan andere denkvermogens over te brengen, in een taal die haar vrijwel onbekend was. Dat zij zich misschien minder vergist heeft dan velen veronderstellen blijkt duidelijk uit haar woorden in een artikeltje ‘*My Books*’, dat zij schreef in *Lucifer* kort voordat zij haar lichaam verliet. Daar zegt zij, met verwijzing naar *Isis Ontsluierd*: ‘afgezien van aanhalingen en drukfouten komt ieder informatief woord in dit werk van onze oosterse Meesters, en heel wat passages hierin zijn door hen gedictieerd en door mij opgeschreven.’

En sprekend over de proefdruk-‘correcties’ die vaak aangebracht werden tijdens haar afwezigheid, voegt zij hieraan toe: ‘Zie het woord ‘planeet’ voor ‘cyclus’ zoals oorspronkelijk geschreven, gecorrigeerd door een onbekende hand (I.347), een ‘correctie’ die de Boeddha toont terwijl hij doceert *dat er geen wedergeboorte*

bestaat op deze planeet (!!), terwijl het tegendeel wordt verklaard op pagina 346, en er wordt beweerd dat de Heer Boeddha onderwees hoe reïncarnatie te ‘vermijden’; het gebruik van het woord ‘planeet’ in plaats van ‘gebied’, van ‘monas’ in plaats van *manas*; en de betekenis van de ideeën, opgeofferd aan grammaticale vorm en veranderd door ze te vervangen door verkeerde woorden en onjuiste interpunctie, enzovoort.’

Over zowel Sir Thomas More alsook de Nilgiri Meester, over wie in *Man, Whence, How and Whither* gesproken wordt als Adepten, wordt gezegd dat zij beiden deelgenomen hebben aan het schrijven van *Isis Ontsluierd* en zij begrepen zeker waar zij het over hadden en wisten vast en zeker wat zij trachtten te beschrijven. En zonder vergoddelijking aan de ene kant of gebrek aan respect aan de andere mogen wij wel zeggen dat mevrouw Blavatsky in elk geval zover voortgeschreden was dat zij niet expres kon doen alsof zij kennis bezat die zij niet had. Toch lopen geringere denkvermogens, niet in staat de obstakels van de terminologie te overwinnen waarin haar ongewoon moeilijke uitleg vevat was, en niet in staat om de betekenis achter haar woorden aan te voelen, stuk op deze barrières en geven haar de schuld van de onzorgvuldigheid, de onwetendheid of pretentie waarmee zij zichzelf gekwetst hebben. Laat ons liever zoveel mogelijk houvast vinden in de hoop rommel die onze onvolmaakte taal heeft opgeworpen op ons pad, zodat wij op den duur de top kunnen bereiken en, naar de andere kant glurend, een glimp opvangen van de rijken van waarheid die zij onderzocht had.

Misschien is mevrouw Blavatsky in geen enkel onderwerp minder goed begrepen dan dat van reïncarnatie. Telkens weer moeten wij horen dat mevrouw Blavatsky de waarheid van reïncarnatie ontkende toen zij *Isis Ontsluierd* schreef, of tenminste dat zij niet wist dat het een feit was. Wij durven te verklaren dat zij niet categorisch verklaard zou hebben ‘Het is niet waar’, tenzij zij wist dat zij de waarheid sprak. Dat zij, een ware Boodschapper van de

grote Meesters, zou hebben kunnen doen alsof zij kennis bezat die zij niet had, of botweg had kunnen ontkennen wat zij niet wist dat onjuist was, is absurd; en te zeggen dat zij niets wist van de Indiase geloofsovertuigingen over dit onderwerp is belachelijk, terwijl ze daarover zo afdoende spreekt in hetzelfde werk. Maar heeft zij gezegd dat reïncarnatie geen feit was? Als dat zo is, dan sprak zij in de zin waarin zij het woord gebruikte, de waarheid. Laten wij eens kijken wat zij te zeggen heeft over het onderwerp in *Isis Ontsluierd* (deel 1, p.351):

‘Wij zullen nu enige brokstukken mededelen van die geheimzinnige leer der weder-vleeswording (reïncarnatie) – wel te onderscheiden van zielsverhuizing – welke wij van een autoriteit hebben. Reïncarnatie d.w.z. het tweemaal verschijnen van hetzelfde individu, of liever van zijn astrale monade, op dezelfde planeet is geen regel in de natuur; het is een uitzondering, evenals het teratologische verschijnsel van een kind met twee hoofden.’

Hier geeft zij aan dat de leer van reïncarnatie een mysterieuze is, dat het niet hetzelfde is als zielsverhuizing, dat zij het heeft van een autoriteit en dat zij bereid is maar een paar fragmenten ervan te geven. Wat bedoelt zij hier met reïncarnatie? De verschijning van dezelfde astrale monade, dat wil zeggen, van hetzelfde ego dat werkt in hetzelfde astraallichaam; en dit, tweemaal op hetzelfde gebied, is niet een regel in de natuur.

Is dit niet in overeenstemming met het sterk filosofische idee van reïncarnatie dat wij tegenwoordig hebben? Ten eerste kennen wij de mens die leeft in wat wij noemen het causaal lichaam, op het hoger mentale gebied. Als hij klaar is voor zijn geboorte laat hij een straal uitgaan (een piepklein fragment van zichzelf) in de lagere mentale wereld. Die straal trekt om zichzelf heen de materie van die wereld of dat gebied totdat het genoeg verzameld heeft om het mentale aurisch ei te vormen voor zijn nieuwe aardse leven. Na het korte verblijf dat nodig is voor dit doel, daalt de straal van bewustzijn, niet het hele

ego, nog verder af in de astrale wereld, en blijft wederom lang genoeg om om zichzelf heen genoeg materie van dat gebied te verzamelen om zijn astrale aurische ei te vormen. Opnieuw daalt de bewustzijnsstraal af naar het aardegebied, terwijl het zich hecht aan een lichaam dat voorbereid wordt voor de geboorte, zodat nu dit centrum van bewustzijn, dit 'ik' binnen het lichaam, geboren wordt. Het kijkt naar buiten en zegt: 'dit ben ik', en identificeert zichzelf met het lichaam waarin het ziet en voelt en denkt en beweegt. Dan, naarmate het groeit in ervaring, bouwt het een nieuwe persoonlijkheid op rond het 'ik', en naarmate het lichaam groeit, verschijnt ook zijn tegenhanger in het midden van de astrale en de mentale aurische eieren. Als deze persoonlijkheid voltooid is, manifesteert hij in zijn leven zijn drievoudig vermogen van handelen, voelen en denken, welke alledrie ontwikkeld *zouden moeten worden* in de loop van het leven en tot op zekere hoogte geharmoniseerd naarmate de persoonlijkheid naar de ouderdom toe groeit.

De onsterfelijke mens zet van tijd tot tijd een dunne straal van zichzelf uit, totdat hij geen behoefte meer heeft aan nog meer ervaring of omgang met de aarde.

Dan sterft de mens. Hij verliest zijn fysieke lichaam. Maar de tegenhanger blijft op het astraal gebied, en daarop merkt hij dat hij leeft, voelt en denkt net als tevoren, ofschoon hij niet langer de dichte fysieke voorwerpen kan bewegen van de wereld die hij verlaten heeft. Met andere woorden, dat deel van hem dat aangepast is om in de astrale wereld te bestaan als een bewust wezen overleeft en hij leeft enige tijd door volgens zijn begeerten. Dan komt de dood van het astraal lichaam en de persoon leeft nu op het mentaal gebied in de toestand van devachan. Daar heeft hij alles wat de uitkomst is van de hogere emoties en gedachten die hij koesterde tijdens zijn

aardse leven en hij is alleen de macht kwijt om de voorwerpen van de lagere gebieden te bewegen en het vermogen in beroering gebracht te worden door lagere gevoelens en emoties. Vervolgens verliest hij zijn mentaal lichaam op het mentale gebied en alles wat er van hem over is, bestaat in de straal van de mens die uitgezet werd aan het begin van deze cyclus van noodzakelijkheid. Zoals een zwemmer, die vanaf een hoge oever in een meer duikt met hoge rotsen aan de ene kant en een zandstrand aan de andere, naar de lage oever aan de overkant moet zwemmen of anders moet verdrinken; zo moet ook de ziel, het ego, de mens, nadat hij een straal van zichzelf in de geboorte heeft doen duiken, die straal door de cyclus van noodzakelijkheid van die geboorte laten gaan, door het mentale naar het astrale gebied en dan naar het stoffelijke gebied; door het stoffelijke naar het astrale en dan naar het mentale gebied en daardoorheen terug naar zijn ware ouder – anders raakt hij die geboorte volledig kwijt.

Dan, wanneer de persoonlijkheid deze cyclus van noodzakelijkheid voltooid heeft en de straal vervolgens weer teruggetrokken wordt, dan gaat de persoonlijkheid, die alleen nog in het bezit is van dat deel van zichzelf dat zuiver genoeg is om in die hoge staat te leven – alles wat edel is en waar en wijs, en geschikt is om onsterfelijk te zijn – opnieuw in dat onsterfelijke leven van de ware mens en zal *nooit meer tevoorschijn komen, maar in eeuwigheid de onsterfelijke van het spirituele leven genieten*. Toch zal diezelfde *mens*, aldus verrijkt, opnieuw een straal doen uitgaan om zichzelf te verrijken met weer nieuwe ervaringen; maar dat zal een andere straal zijn, niet dezelfde, want die is samengegaan met zijn ouder en kan nooit meer gereïncarneerd worden. Aldus reïncarneert de onsterfelijke mens niet; de persoonlijke mens reïncarneert niet; maar de onsterfelijke mens zet van tijd tot tijd een dunne straal van zichzelf uit, totdat hij geen behoefte meer heeft aan nog meer ervaring of omgang met de aarde. Dan is hij vrij van enige begeerte naar wereldse objecten, daar hij dan

volledig beseft heeft van de grotere waarde van de dingen van zijn spirituele leven; hij heeft geen opeenvolgende geboorten meer nodig; hij is een Arhat en, zoals mevrouw Blavatsky zegt: ‘bij zijn dood reïncarneert de Arhat nooit’ – tenzij hij er natuurlijk voor kiest af te dalen.

Had mevrouw Blavatsky dan geen gelijk door te zeggen dat reïncarnatie, in de zin waarin zij het woord gebruikte, niet de regel is, maar de uitzondering? Laten wij eens kijken hoe dit zich verhoudt tot de rest van haar verklaring over dit onderwerp:

‘Zij [reïncarnatie] wordt voorafgegaan door een verkrachting van de wetten der harmonie van de natuur en heeft slechts plaats wanneer deze, haar verstoord evenwicht trachtend te herstellen, de astrale monade, die door een misdaad of ongeval uit de kring der noodzakelijkheid was geslingerd, met geweld in het aardse leven terugwerpt. Zo is bij misgeboorte bij kinderen die vóór een bepaalde leeftijd sterven en bij aangeboren en ongeneeslijk idiotisme, het oorspronkelijk plan der natuur om een volmaakt menselijk wezen voort te brengen gestoord. Terwijl men de grove stof van al die verschillende wezens zich bij de dood door het grote rijk van het leven laat verspreiden, moeten dus de onsterfelijke geest en de astrale monade van het individu – waarvan de laatste tot taak had een lichaam te bezielen en de eerste om zijn goddelijk licht over het bewerkte lichaam uit te storten – voor de tweede keer trachten het plan van het scheppend verstand uit te voeren.’

Het is volkomen duidelijk dat de schrijver hier verwijst naar de reïncarnatie van de mens in hetzelfde astrale lichaam. Zij geeft een aantal redenen voor wat zij hier reïncarnatie noemt – wat wij gewoonlijk nu wedergeboorte vanuit het astraal gebied noemen. Wij kunnen gemakkelijk inzien dat tenzij er in de persoonlijkheid tenminste enig fragment van ervaring ligt dat goed genoeg is voor onsterfelijkheid, voor vereniging met de onsterfelijke mens, de hele geboorte een mislukking wordt en dat dit iets alleen verworven kan worden wan-

neer de drie principes van lichamelijke ervaring, gevoel en gedachte samenwerken, of tot op zekere hoogte geharmoniseerd zijn. Wanneer het aardse lichaam gewond raakt of vernietigd wordt voordat de intelligentie aldus zichzelf geharmoniseerd heeft met de lagere principes, moet er een nieuwe poging ondernomen worden om te reïncarneren met hetzelfde astraal lichaam, zodat de straal verrijkt terug kan komen. Mevrouw Blavatsky interpreteert de woorden van de Christus zoals gegeven in het evangelieverhaal op precies dezelfde manier, waarbij zij de goddelijke mens binnenin benadrukt als zijnde een werker door lichamen op aarde, waarbij zij ontkent dat er terugkerende incarnaties van de persoonlijke mens, het illusoire en essentieel bedervende persoonlijke zelf, plaatsvinden. In *De Geheime Leer*, III, 66, schrijft zij ‘Doch de diepzinnigste gelijkenis en ‘duistere uitspraak’ van Christus bevindt zich in de verklaring, welke hij aan zijn apostelen omtrent de blinde gaf: Rabbi, wie heeft er gezondigd, deze of zijn ouders, dat hij blind zoude geboren worden? Jezus antwoordde: Noch deze [blinde stoffelijke mens] heeft gezondigd, noch zijn ouders; maar dit is geschied opdat de werken [zijns] Gods in hem zouden geopenbaard worden’.

De mens is slechts de ‘tabernakel’, het ‘gebouw’, van zijn God, en het is natuurlijk niet de tempel, maar de bewoner daarvan – het voertuig van God (het bewuste Ego, of vijfde beginsel, Manas, het voertuig van de goddelijke Monade of ‘God’) – die in een vorige incarnatie gezondigd had en aldus het karma van blindheid over het nieuwe gebouw had gebracht. Derhalve sprak Jezus waarheid; doch tot op heden hebben zijn volgelingen de door hem gesproken woorden van wijsheid niet willen begrijpen. Volgens zijn aanhangers zou de Heiland door zijn woorden en verklaring de weg banen voor een tevoren vastgesteld plan dat met een voorgenomen wonder zou eindigen... Want dit is de ware betekenis van de woorden ‘opdat de werken Gods in hem zouden geopenbaard worden’ in het licht der theologische vertolking, en die

is zeer onedel als men de esoterische verklaring verwerpt.’

Keren wij terug naar de tekst van *Isis Ontsluierd*, dan zien we dat deze passage vervolgt met, ‘Wanneer de rede zover ontwikkeld is dat zij werkzaam is en onderscheidingsvermogen bezit, dan heeft er geen weder-vleeswording op deze aarde plaats, want dan zijn de drie delen van de drie-enige mens tezamen verenigd en is hij in staat in de wedstrijd mee te lopen.’

Aan de woorden ‘dan heeft er geen weder-vleeswording op deze aarde plaats’, moeten wij toevoegen ‘voor deze persoonlijkheid’. Welke is nu deze wedstrijd waar zij over spreekt? Om hierover meer inzicht te krijgen wenden wij ons tot pagina 345 en 346 van hetzelfde boek: ‘Deze wijsbegeerte leert dat de natuur haar werk nooit onvoltooid laat; wanneer haar eerste poging wordt verijdeld, beproeft zij het opnieuw. Wanneer zij een menselijke kiem voortbrengt, is het haar bedoeling dat er – lichamenlijk, verstandelijk en geestelijk – een volmaakte mens zal ontstaan. Zijn lichaam moet rijp worden, verslijten en sterven, zijn denkvermogen zich ontvouwen, rijpen en in harmonisch evenwicht komen, zijn goddelijke geest moet de *innerlijke* mens verlichten en zich gemakkelijk met hem tot één onafscheidelijk geheel vermengen. Geen menselijk wezen voltooit zijn grote kringloop, of de ‘kringloop der noodzakelijkheid’, tot dit alles is tot stand gebracht. Evenals de achterblijvers in een wedstrijd in hun eerste deel zwoegen en ploeteren, terwijl de overwinnaar langs het einddoel snelt, zo overtreffen sommige zielen in de wedstrijd naar de onsterfelijkheid alle andere en bereiken zij het einde, terwijl duizenden hunner tegenstanders nog dicht bij het punt van afgang zwoegen onder de last der stof. Sommige ongelukkigen vallen geheel af en verliezen alle kans op de prijs; enkelen keren op hun schreden terug en beginnen opnieuw. Dit is het wat de Hindoe boven alles vreest – *zielsverhuizing en reïncarnatie* – slechts op andere, mindere planeten, nooit op deze.’

Dat hij in staat is de wedstrijd te lopen betekent dat hij in staat is het onsterfelijke

leven in te gaan en te delen in die inspanning van de mens binnenin hem, die tegelijk zijn vader is en hemzelf, om die onsterfelijkheid te bereiken die Arhat-schap genoemd wordt. De gemiddelde Hindoe is erg bang voor de tegenovergestelde mogelijkheid, het terugzinken in een lagere levenssituatie, of een *bhuta* of spook te worden, een ongezonde categorie entiteiten die zichzelf respecterende gelovigen nadrukkelijk links laten liggen; terwijl de menselijke geboorte beschouwd wordt als het verschaffen van een gelegenheid om moksha of bevrijding (waarlijk Arhat-schap) te bereiken en aldus op te houden met reïncarneren.

Onze schrijver vermeldt niet dat, wanneer een mens zijn drie delen verenigd heeft en zijn menselijke of persoonlijke aard geperfectioneerd of voltooid heeft, hij de wedstrijd *beëindigd* heeft en een Arhat geworden is, maar dat hij in staat is de wedstrijd te lopen voor het bereiken van volmaakte onsterfelijkheid. Er ligt een uitgestrekt groeigebied tussen de onvolmaaktheid van een idioot en de volmaaktheid van een Arhat, zoals we kunnen zien in haar verdere uitleg [351]:

‘Maar wanneer het nieuwe wezen niet verder is gekomen dan de toestand van monade, of wanneer, zoals bij de idioot, de drie-eenheid niet voltooid is, dan moet de onsterfelijke vonk die het verlicht het aardse gebied weer betreden, daar zijn eerste poging verijdeld was. Anders zouden de sterfelijke of astrale en de onsterfelijke of goddelijke ziel niet in harmonie kunnen voortgaan en doorgaan naar het hoger gelegen gebied. ... De monade, die in het elementaire wezen gevangen gehouden werd – de rudimentaire, of laagste astrale gestalte van de toekomstige mens – na door de hoogste stoffelijke gedaante van een stom dier – b.v. van een orang-oetan of wel een olifant, een der verstandelijk meest ontwikkelde dieren – te zijn gegaan en deze te hebben verlaten, - die monade, beweren wij, kan het lichamenlijk en intellectueel gebied van de aardse mens overslaan en plotseling in het daarboven gelegen geestelijk gebied worden toegelaten.’

Toont de schrijver hier niet aan dat de monade die door het dierenrijk gaat moet incarneren in het mensenrijk en dat voordat hetgeen zich nu in de lagere dieren bevindt dit kan doen, het *in* en *door* de hoogste orde der dieren moet gaan, zoals de orang-oetan of de olifant; is dit niet wat wij nu bedoelen met reïncarnatie? En bedoelt zij niet dat de essentie waaruit de persoonlijkheid is opgebouwd op de astrale en lagere mentale gebieden niet kan ingaan in de spirituele atmosfeer erboven (het hogere mentale, het gebied der onsterfelijkheid), dan of op enig ander moment, zonder door de ontwikkeling van het intellect in het mensenrijk heen te gaan? Zij eindigt met een duidelijke verklaring ten gunste van reïncarnatie [352]:

‘Onnodig op te merken dat deze theorie, zelfs als zij slechts een vooronderstelling is, niet belachelijker is dan vele andere, die als strikt rechtzinnig worden beschouwd.’

Nog een laatste passage. Op p. 347 lezen wij: ‘Maar dit *vroegere leven*, waarin de Boeddhisten geloofden, is geen leven in deze cyclus, want de Boeddhistische wijsgeer hechtte meer dan enig ander volk aan de grote leer der kringlopen.’

Op deze alinea geeft mevrouw Blavatsky commentaar in de noot bij ‘My Books’: ‘Zie het woord ‘planeet’ voor ‘cyclus’ zoals het oorspronkelijk geschreven was, gecorrigeerd door een onbekende hand, een ‘correctie’ die de Boeddha toont als lerende dat *er geen wedergeboorte bestaat op deze planeet (!)*, wanneer het tegendeel beweerd wordt op p. 346, en men zegt dat de Heer Boeddha doceert hoe reïncarnatie te vermijden.’

En de cyclus waarvan hier sprake is, is weer de cyclus der noodzakelijkheid, waar de straal doorheen moet gaan in de loop van een geboorte.

Zo is er meer dan genoeg (bewijs) om aan te tonen dat mevrouw Blavatsky, ten tijde van het schrijven van *Isis Ontsluierd*, niets te zeggen had tégen de grote waarheid van reïncarnatie zoals wij die tegen-

woordig aanhangen en zij wist beslist heel veel over de geboortecyclus. Is het niet duidelijk dat de schrijver zeer nadrukkelijk de leer van metempsychose wilde ontkennen, maar toch niet plotseling de volle en verbijsterende waarheid op een onvoorbereide wereld wilde afvuren? Dit wordt nog duidelijker wanneer ons door Kolonel Olcott verteld wordt, temidden van een massa misverstanden, dat de passages die over dit onderwerp gingen waren goedgekeurd, zo niet feitelijk geschreven, door een van de Mahatma’s. Hij schrijft in *Oude Dagboekbladen*, I.288:

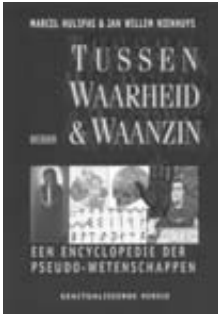
‘Waarom haar en mij werd toegestaan de onjuiste verklaring in Isis te zetten, en vooral, waarom deze mij gedaan werd door de Mahatma, kan ik niet verklaren... Zij leerden ons beslist niet wat wij nu aanvaardden als de waarheid over reïncarnatie; noch vroegen zij ons hierover te zwijgen; noch zochten zij hun heil bij enige vage algemeenheden die nu verwrongen zouden kunnen worden tot een schijnbaar stroken met onze huidige opvattingen; noch kwamen zij tussenbeide om ons te beletten te schrijven en te doceren over het ketterse en onwetenschappelijke idee dat, behalve in een paar specifieke gevallen, de menselijke entiteit niet op één en dezelfde planeet gereïncarneerd was en dat ook niet kon zijn.’

Mevrouw Blavatsky was geen beginneling en de Mahatma was vast en zeker geen domoor, want wij lezen in *Invisible Helpers* van C.W. Leadbeater dat zelfs een Ingewijde van de eerste graad verplicht wordt, niet theoretisch maar tot zijn eigen zekere en rechtstreekse kennis, de waarheid van reïncarnatie te begrijpen. De conclusie is duidelijk; mevrouw Blavatsky misleidde niet en evenmin was zij zelf misleid; maar zij werd hierin verkeerd begrepen, zoals in vele van de overige leringen die zij aanbod aan een onvoorbereide wereld.

Uit: *The Theosophist*, mei 2002
Herdruckt uit: *The Theosophist*, mei 1914
Vertaling: A.M.I.

B o e k & p e r i o d i e k

De in deze rubriek gerecenseerde boeken zijn voor uitleen beschikbaar in de Theosofische Bibliotheek te Amsterdam.

Tussen waarheid & waanzin, een encyclopedie der pseudo-wetenschappen; Marcel Hulspas & Jan Willem Nienhuys; uitgeverij De Geus, Breda, 2002, vierde, herziene druk, 488 p., geïll., met voorwoord, bronnen, register

Wat is pseudo-wetenschap? In hun voorwoord 'bekennen' de auteurs van dit boek, dat ze geen goed antwoord hebben op deze vraag. Ze zien hun boek als een terreinverkenning.

Een citaat: "In de eerste plaats lijkt het verstandig om iemands prioriteiten in het oordeel te betrekken. Voor de pseudo is er meestal iets hogers dan de kennis zelf: een of andere religieuze ervaring, (...) de eigen voortreffelijkheid of die van de groep waartoe men zich rekent (...) of het verlangen om de medemens beter te maken (...)."

Verderop: "De echte wetenschapper is zich voortdurend bewust van de mogelijkheid dat zijn of haar theorie niet klopt (...)"

In 627 hoofdstukjes behandelen de auteurs een breed scala van onderwerpen en personen, die in meerdere of mindere mate pseudo-wetenschappelijk (zouden) zijn, of soms ook juist niet.

In dat laatste geval gaat het bijv. om sceptici, of theorieën ter verklaring van verschijnselen, zoals bijv. het lemma dissociatie.

In veel van de teksten wordt naar andere lemma's verwezen. Onderstaand een greep uit al de onderwerpen, resp. personen, incl. een selectie uit de verwijzingen.

Aardlichten, channeling, eugenetica (*IQ-test), gebedsgenezing, iriscopie, klinische ecologie (*elektrostress), metoposcopie, Oude Pekela, Rozenkruisers (*Paracelsus), Tarot, Vril-genootschap, Yeti (*cryptozoölogie). J.H. van den Berg (*Freud), John Dee, Henry Fournial,

Peter Hurkos (*Uri Geller), Carl Gustav Jung, Timothy Leary, Isaac Newton (*wis-kunde), Samuel Purchas, Joseph Smith, Mellie Uyldert (*Oera Linda Boek), Alfred Russell Wallace.

Ik heb met opzet zowel bekende als minder tot zelfs (voor mij) onbekende namen genoemd. Fournial (1866-1932) was een Frans criminoloog. Hij "formuleerde de 'kenmerken' van de 'massa' die later terug zouden keren in de pessimistische, antidemocratische massapsychologie van de Fransman Gustave *Le Bon." En uit het lemma Purchas, Samuel (1575-1626): "Brits geograaf en godsdienstfilosoof. Purchas lanceerde (...) de theorie dat alle godsdiensten op aarde aan elkaar verwant waren en terugge-

voerd konden worden op één oorspronkelijk geloofssysteem." Verderop in dit stukje verwijzingen naar de lemma's over Giordano Bruno en over de theorie van de oergodsdienst.

Er zijn ook lemma's gewijd aan theosofie, Theosophical Society, Blavatsky, Olcott, Besant, Leadbeater, Tingley (maar niet aan Judge) en Krishnamurti.

"Theosofie" begint met "Leer bedacht door Madame *Blavatsky." Er wordt niet gesproken over het begrip theosofie op zich en ook niet over de eerdere personen en stromingen in de geschiedenis, waar van theosofie sprake was (bv. Boehme).

"Theosophical Society" eindigt als volgt: "(...) Uiteindelijk was het Charles *Leadbeater die deze (Wereld-, PvdL)leraar vond in de persoon van Jiddu *Krishnamurti. Deze ontdekking betekende op den duur echter het einde van de TS. In augustus 1929 maakte Krishnamurti namelijk bekend dat hij niet de verwachte leraar was. Deze klap is de beweging niet meer te boven gekomen. Sindsdien leidt de TS een sluimerend bestaan." Kloppen deze gegevens wel? Bij mijn weten heeft K nooit gezegd, dat hij de Wereldleraar niet was. En dat K's uitspraken het einde van de TS hebben betekend, lijkt me wat overdreven. 1929 was ook het jaar waarin het eerste grote werk van de (Nederlandse) theosoof Poortman werd gepubliceerd: "Tweeërlei subjectiviteit". Vanaf 1954 verschenen de delen van wat wel zijn levenswerk is genoemd: "Ochêma". Misschien kregen deze werken niet zoveel aandacht als de toespraken van Krishnamurti, maar ze kregen wel veel waardering in

B o e k & p e r i o d i e k

kringen van religieus/filosofisch geïnteresseerden, ook bij niet-theosofen..

Poortman was behalve theosoof ook wetenschapper en daarom is de vraag relevant, waarom H & N geen lemma aan hem gewijd hebben. Want uit de lemma's mbt theosofie krijg ik de indruk, dat ze theosofie als iets pseudo-wetenschappelijks zien. Mogelijk hebben ze een verschil gezien tussen Poortman als wetenschapper en als theosoof en was dat de reden. Gezien wat ik van Poortmans werk weet, lijkt zo'n onderscheid me echter moeilijk te maken.

Ik vermoed, dat ze Poortman niet kennen, dan wel niet wisten dat hij theosoof was. Of vonden ze zijn naam te onbekend bij de doelgroep van het boek? Maar waarom dan wel mensen als Purchas en Fournial opgenomen? Of ligt dat aan de bronnen, waaruit TW&W put? Wat de reden of oorzaak ook is, het leidt tot een te simpele kijk op de verhouding theosofie en wetenschap. Het wringt toch een beetje, dat tijdgenote Greet Hofmans – die m.i. geen wetenschappelijke pretenties had - wel een lemma kreeg.

Er kan meer kritiek geleverd worden op de lemma's over theosofie en theosofen, maar ik wil me tot een paar dingen beperken. De algehele indruk, die de auteurs wekken is: theosofie is bedacht door H.P. Blavatsky, daarna werd Annie Besant de leider, ook Leadbeater had een belangrijke invloed en na Krishnamurti's optreden in 1929 was het in feite afgelopen.

Waar zijn T.Subba Row, G.R.S. Mead, Jinarajadasa, Geoffrey Hodson, Phoebe Bendit, J.J. van

der Leeuw, A.J.H. van Leeuwen, Joy Mills, Henk Dubbink, Wim Margadant en Frank Visser, om maar een paar namen te noemen?

Natuurlijk kon niet van Hulpas en Nienhuys verwacht worden, dat ze zo veel mogelijk informatie over de Theosofische Vereniging op zouden nemen. Maar het is jammer, dat de lezers van TW&W niet merken, dat de vereniging nooit leiders heeft gekend in de zin van alle neuzen dezelfde kant op en dat verschillende (interessante) meningen/invalshoeken naast elkaar hebben kunnen bestaan.

Verder heb ik moeite met de uitspraak, dat mevr. Blavatsky een leer zou hebben gehad. Heeft HPB niet net als Karl Marx boeken geschreven zonder systeem, waar anderen geprobeerd hebben vat op te krijgen? Als H en N me uit kunnen leggen, wat haar theosofische leer precies behelst, krijgen ze de Collected writings van "madame" Blavatsky van me cadeau!!

Het probleem, dat ik met TW&W heb, is dat de auteurs enerzijds een leuk boek voor een groot publiek hebben willen schrijven, en anderzijds pretenderen wetenschappelijk en gedegen te zijn. In het eerste zijn ze geslaagd: het boek leest vlot en is boeiend. Maar een echt serieuze encyclopedie is het niet, (mede) doordat het niet echt systematisch is. Waarom het ene feit (?) wèl noemen en het andere niet? Waarom horen we over Erich von Dänicken, dat hij de zoon was van een Zwitserse kledingfabrikant, maar lezen we niets over de afkomst van Darwin? Belangrijker: enerzijds bevat het boek ongeveer twintig

pagina's bronnen, anderzijds melden de auteurs: "Vermelding van een bron betekent overigens niet per se dat we denken dat men alles of zelfs maar het meeste moet geloven wat er in staat."

TW&W lijkt me om die reden geen serieuze wetenschappelijke publicatie. Ook zou de benaming populair-wetenschappelijk werk onterecht zijn, want ook daarvoor is een goed onderbouwd bronnenapparaat toch een vereiste.

Het boek lijkt me in ieder geval een sympathieke poging van twee gedreven auteurs, om het publiek – terecht – te waarschuwen (en/of te laten lachen) om wonderlijke en soms gevaarlijke ideeën. En gezien het aantal kwakzalvers en goedgelovigen in de wereld is zo'n boek geen overbodige luxe, al heeft het zijn tekortkomingen en zal men voor (verdere) studie andere boeken of personen moeten raadplegen.

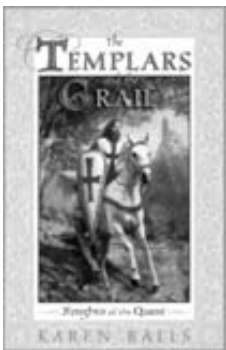
Tot slot een algemene opmerking over de opzet van het boek. Het behandelt de vraag, of bepaalde opvattingen, praktijken e.d. (wetenschappelijk) juist zijn. Dat is een goede invalshoek. Maar even zo zinnig lijkt me de vraag, of bepaalde opvattingen, etc. zinnig zijn.

Om duidelijk te maken wat ik bedoel: als iemand met emotionele problemen valium krijgt voorgeschreven van de huisarts, is het best mogelijk, dat er goede wetenschappelijke documentatie bestaat over de werking van dit "medicijn". Inclusief bijwerkingen als kans op verslaving, concentratieverlies, etc. Als dezelfde persoon naar een astroloog zou gaan, zou hij/zij een gemene profiteur kunnen

Boek & periodiek

treffen, die hem of haar financieel uitkleedt of emotioneel afhankelijk maakt, maar misschien ook een wijs en menslievend persoon, die mogelijk een positieve richting geeft aan het leven van deze man of vrouw. Het zou een interessante proef zijn, om van een groep personen met vergelijkbare problemen de ene helft een wetenschappelijk gedocumenteerde medicatie te geven en de andere helft een astroloog (Tarotlezer, I Tjinguitlegger, etc.) te laten bezoeken en de uitwerking van deze zaken op de proefpersonen te vergelijken. Vermoedelijk zullen beide "behandelwijzen" bepaalde voor- en nadelen met zich mee brengen. Overigens: ik wil nu geen uitspraak doen over de vraag of er al dan niet wetenschappelijke astrologie (etc.) zou kunnen bestaan. Waar het me om gaat is: gesteld, dat iets inderdaad pseudo-wetenschappelijk is, dan is daarmee nog niets gezegd over het nut van een dergelijk verschijnsel.

Peter van der Linden

The Templars and the Grail, Knights of the Quest, Karen Ralls, ISBN 0-8356-0807-7, prijs: ± €25, The Theosophical Publishing House.

Dr Karen Ralls is historicus en geeft lezingen en workshops over onderwerpen die in 'The Templars and the Grail' behandeld worden.

Wie waren de Tempeliers? Waren zij op zoek naar de Ark van het Verbond of was hun zoektocht van spirituele aard? Waren zij de bewaarders van de Heilige Graal, of van de Ark van het Verbond of van een Geheime Wijsheid? Of vormden zij een religieuze-militaire orde, die zich onder meer bezighield met de bescherming van de pelgrims naar het heilige land? Waarom werden zij onderdrukt na 1312, en wat is er van hen geworden? Bestaat er een verband tussen de Graalroman en de Tempeliers?

Karen Ralls probeert hierop een antwoord te geven in haar boek 'The Templars and the Grail'. Met dit boek wil de auteur het wetenschappelijk materiaal toegankelijk maken voor een breder publiek. Daarbij slaat Karen Ralls een brug tussen enerzijds de wetenschappelijke methode en anderzijds de informatie van diverse populaire schrijvers.

Deel I behandelt de geschiedenis van de Tempeliers in de Middeleeuwen. Deel II wijst op de mythe die is ontstaan rond de Tempeliers. Het teloorgaan van het archief van de Tempeliers, waardoor weinig bekend is over deze eens zo machtige orde., zou mede debet zijn aan het ontstaan van de mythe.

Een drietal aspecten komt in deel II aan de orde. Genoemd worden: de wisselwerking tussen de geschiedenis en het Graalmotief, bespiegelingen over wat er met de Orde ge-

beurt na de onderdrukking, en ten slotte de talrijke symbolen van de Tempeliers zoals deze aanwezig zijn in de Rosslyn Chapel in Schotland.

Het boek besteedt aandacht aan de bloeiperiode van de Middeleeuwen in de jaren tussen 1190 en 1240. In deze periode zien niet alleen de diverse Graalromans het daglicht, maar naast de bloei en het verval van de orde der Tempeliers wordt deze belangrijke periode gekenmerkt door de opkomst van de Gotische architectuur, een opleving van het alchemisme, en het hermetisme, het optreden van de Catharen, de troubadours, de bloei van het ridderschap, alsmede de verering van de zwarte Madonna.

De orde is gesticht in 1119. Directe aanleiding was het door de Saracenen om het leven brengen van een groot aantal pelgrims, waardoor een behoefte aan bescherming ontstond.

Een negental edellieden kwam samen en besloot de orde der Tempeliers op te richten met als doel de pelgrims te beschermen. De vraag blijft hoe het komt dat een dergelijke kleine orde de pauselijke erkenning verwierf en in heel korte tijd uitgroeide tot een van de machtigste en rijkste orden die de geschiedenis heeft gekend. De orde is niet enkel een spirituele macht en onder haar leden telt men bankiers, raadgevers, diplomaten, experts in landbouw en zeevaart.

De periode van de Tempeliers eindigt in 1307. Veel Tempeliers worden tijdens de onderdrukking opgenomen in de Orde van Santiago de la Com-

Boek & periodiek

postella, waardoor zij van verdere vervolging gevrijwaard bleven. De heilige Jacobus van deze Orde is de beschermheer van alle pelgrims, waaronder de altijd rondtrekkende Tempeliers, die over een machtige vloot beschikten. Er zijn aanwijzingen dat omstreeks 1307, het begin van de vervolgingen, de schepen van de Tempeliers Amerika aandeeden, nog voor de ontdekking van Amerika door Columbus in 1492. Het verval van de orde zette zich in 1291 in. Dit is het jaar van de overgave van het nabij Jeruzalem gelegen Acre aan de Saracenen, en luidt het verlies in van het heilige land. De Tempeliers stonden onder de jurisdictie van de paus. Waarschijnlijk als gevolg van de strijd om de macht tussen de Paus en de Franse koning Philips IV werden de Tempeliers, die gezien werden als een bedreiging van de autoriteit van de Franse Koning en derhalve van de gevestigde orde, door de overheid vervolgd. In tegenstelling tot met wat het geval was in de andere landen in Europa is de vervolging van de Tempeliers in Frankrijk hevig geweest en werden de bekentenissen van de bizarre beschuldigingen hoofdzakelijk middels foltering in Frankrijk afgedwongen.

Volgens de schrijfster is er geen sprake van een aparte

Graalroman. Verschillende symbolen (o.a. een kelk, zwaard, lans, een steen) worden geduid als Graalmotief. Dit wordt in het boek nader uitgewerkt. Volgens de auteur is er geen bewijs dat een Tempelier een Graalroman heeft geschreven. Wel zijn diverse motieven in de roman ontleend aan gebeurtenissen waarbij de Tempeliers een rol speelden. De auteur verklaart waarom de ridders van de tafelronde niet gelijkgesteld kunnen worden met de Tempeliers. Wat de diverse Graalromans kenmerkt is het zoeken naar een innerlijk weten, derhalve een spirituele invalshoek.

Waarvan ontleenden de Tempeliers de zwart-wit geblokte vlag, de 'beasant', waarnaar in de meest bekende Graalroman 'Parcival' geschreven door Wolfram van Eschenbach, verwezen wordt? Ook hierop wordt een antwoord gegeven.

De Gotische bouwstijl is waarschijnlijk afkomstig van de Tempeliers en het boek geeft aan dat hun invloed op de cultuur van West-Europa onderschat is. Tot nu toe zou de wetenschap de rol van de Tempeliers in Islamitische en Kaballistische centra in Spanje onderbelicht hebben.

Alchemie en hermetisme is een onderwerp dat tot voor kort door wetenschappers ge-

schuwd werd. Tot nu toe is weinig aandacht gegeven aan de rol van de Tempeliers op dit terrein. De Tempeliers vereerden Maria en zij was beschermvrouwe van de Orde. Ofschoon de meeste beelden van de Madonna wit waren, vereerden de Tempeliers ook een zwarte Madonna. De auteur verklaart het ontstaan van de verering van de zwarte Madonna, die haar hoogtepunt in de dagen van de Tempeliers bereikt. De zoektocht van de Tempeliers brengt ons bij de Rosslyn Chapel in Schotland. Volgens Karen Ralls herkent men in de symboliek van de Rosslyn Chapel o.m. de invloed van de Tempeliers, de Vrijmetselarij, en de Rozenkruizers.

In het boek treft men o.a. een uitgebreide bibliografie aan, een index en een lijst van belangrijke gebeurtenissen in chronologische volgorde.

Wat bij blijft na lezing van dit boek is de invloed van de traditie van de Tempeliers op de Westerse cultuur, die samen met de Arthurlegenden opgevat kan worden als een zoektocht naar onze wortels in de westerse samenleving.

Ton van Beek

100-jarig bestaan van The European Federation of the Theosophical Society (EFTS), 18-19-20 juli 2003 te Naarden

“Strengthening the link” (Het verstevigen van de band) was het motto van drie dagen “Europees” ontmoeten. Dat verstevigen van de band begon al onmiddellijk bij de opening en het welkomstwoord van Trần-Thi-Kim-Diêu, voorzitter van de EFTS, waarin zij de groeten van Radha Burnier, internationaal voorzitter van de Theosofische Vereniging overbracht. Ook Radha was in de geest bij ons aanwezig. Prof. John Algeo (intern. vice-voorzitter van de Theosofische Vereniging) en zijn echtgenote werden welkom gehalten. Prof. Algeo bracht de groeten over van alle leden in Amerika. Mary Anderson (intern. secretaris van de T.V.) feliciteerde de EFTS en verder waren er vele, vele mondelinge en schriftelijke felicitaties en groeten. Zij zeiden eigenlijk allemaal het zelfde, maar het was vooral de warmte en de vreugde van het elkaar ontmoeten, die indruk maakten. En ook het gevoel van: ja dit is broederschap, hier en nu en de T.V. is echt universeel. Trần-Thi-Kim-Diêu zei, toen zij het congres opende o.a.: “100 jaar EFTS lijkt lang, maar kosmisch gezien is het slechts een druppel tijd in de eeuwigheid.”

John Algeo opende de rij van sprekers met zijn lezing “Het verband, de kern en de Nieuwe Wereld”. John zag verband tussen het verleden en het heden, tussen HPB en haar Meesters, en verder tussen alle menselijke

activiteit, materieel, intellectueel en spiritueel. Bijzonder interessant waren de zeven stappen voor het vormen van plaatselijke loges (dat zijn kernen waardoor anderen worden aangetrokken).

De tweede grote lezing werd op zaterdag 19 juli door Mary Anderson gegeven. Zij nam ons mee in “de korte geschiedenis van de EFTS” en haar eigen herinneringen (na 1960). Onder voorzitterschap van kolonel Olcott begon in juli 1903 het werk van de EFTS. Ontstaan uit de Britse Afdeling, bevatte de EFTS toen de Scandinavische, Nederlandse, Franse, Italiaanse en Duitse nationale afdelingen. Nu 100 jaar later, na twee wereldoorlogen, fascisme en communisme, zien we dat er meer bewustwording voor de innerlijke waarheid is ontstaan. Vooral na de val van het ijzeren gordijn in 1989 zijn er door de EFTS veel activiteiten ondernomen in de Oostbloklanden. Op het ogenblik zijn er 28 landen/regio's waar de EFTS vertegenwoordigd is. De bijeenkomsten kenmerken zich vooral door een sfeer van vriendschap en studie.

De derde grote lezing op zondag 20 juli had de titel “Het verticale verband tussen verleden en heden” door Trần-Thi-Kim-Diêu. Zij legde de nadruk op ethiek, gnosis en mystiek. Ethiek als het begrip voor en het meeleven met de ander (1^e doeleinde), gnosis als het “weten” waar geen einde aan komt (2^e doeleinde) en mystiek – de latente krachten in de mens (3^e doeleinde). Bijzonder boeiend was haar uitleg over het verschil tussen “eclectisch”- weten wat het beste is in iedere filosofie, maar zonder deze te praktiseren en

Agenda

oktober 2003

- 11 besturenstag
- 11-18 Europese School in Bretagne (Frankrijk) tweede helft oktober School of the Wisdom, Adyar, India. Prof. Krishna en Radha Burnier over ‘Living and Dying’ (nadere mededelingen volgen)

november 2003

- 15 Najaarsdag (alleen voor leden): korte A.L.V. Daarna een programma over de Zauberflöte met dia's en muziek door Paula Schreurs.
- 17 nov - 12 dec: Adyar: School of the Wisdom: “At the Feet of the Master”.

december 2003

- 26-31 Jaarlijkse conventie te Adyar

maart 2004

- 6 Voorjaarsdag. Spreker: Henk Spierenburg over het bijbelboek Job

juni 2004

- 5 en 6 manifestatie Amsterdam met Hart en Ziel

juli 2004

- 9 t/m 11 Zomerschool

Voor nadere inlichtingen over genoemde activiteiten kunt u contact opnemen met de T.V.N.: 020-6765672.

“zetetisch”- een filosofie uitdiepen en deze ook in praktijk brengen. Bindend element is de liefde. Verlangen naar broederschap vereist broederschap, aldus Kim-Diêu.

Fay van Ierland, Wies Kuiper en Paul Zwollo gaven vanuit de Nederlandse afdeling een korte lezing. Belangrijkste punt voor Fay was, dat we niet voor een groep werken, maar voor “geen godsdienst hoger dan waarheid.” Wies sprak over de verschillende banden: tussen jou en mij, jouw land en het mijne, alle landen van Europa met het Centrum te Naarden, het lager en het Hoger Zelf en het universum. Paul sprak over de geschiedenis van St. Michaels House.

Verder waren er meerdere korte lezingen uit de diverse afdelingen en natuurlijk waren er de gezellige avonden en de talloze ontmoetingen met diegenen, die net als jij bevlogen waren van wat Theosofie is en wat het in je teweeg brengt.

Ely Kooijman

Theosophical History Conference

Afgelopen 14 en 15 juni 2003 was er in Londen een Theosofische Geschiedenisconferentie. Met deelnemers uit heel de wereld was het goed bezocht. Theosofische geschiedenis is niet het meest populaire onderwerp waar theosofen zich mee bezig houden, maar desondanks was de conferentie erg interessant.

Nicholas Goodrick-Clarke vertelde over de historische achtergrond van Blavatsky's theorieën rond elektriciteit en fohat. Kim Farnell gaf een voorproefje van haar boek over Mabel Col-

lins. Niet alleen wordt Mabels plaats in de theosofische geschiedenis genuanceerd, ook de rest van haar actieve leven wordt uitgebreid onderzocht. Dit boek belooft goed leesbaar en interessant te worden.

Jean Overton Fuller presenteerde haar nieuwe boek over Jiddu Krishnamurti. Voor het eerst wordt de theosofische context waarin Krishnamurti opgroeiende uitgebreid behandeld in een biografie. Jean heeft uitgebreid vragen beantwoord die leven rond de relatie Krishnamurti en theosofie. Ondergetekende zat met Leslie Price in een forum over hoe theosofische geschiedenis zijn weg online vindt en de invloed hiervan op het theosofisch werk. Er werd levendig gediscussieerd, waarbij zowel de voor- als de nadelen van internet over tafel gingen.

In Engeland is er een postgraduate cursus opgezet over de westerse esoterische traditie onder leiding van Nicholas Goodrick Clarke. Op grond van wat ik van deze man gezien heb, zou ik zeggen dat dit een heel interessante en grondige cursus is. Het grootste deel kan overigens op afstand gevolgd worden.

Van de hele conferentie vond ik de lezing van Barry Thompson de meest schokkende. Hij plaatste vraagtekens bij de echtheid van de “Bowen Brochure”. Hoewel de afwezigheid van bewijs dat de Bowen Brochure echt de woorden van Blavatsky weergeeft niet hetzelfde is als bewijzen dat de brochure niet echt is, zijn de vraagtekens die Barry stelt toch uiterst relevant.

Shinichi Yoshinaga uit Japan, vertelde over de invloed van Ko-

lonel Olcott op het Japans Boeddhisme. Het blijkt dat Olcott niet helemaal zo populair was als hij zelf dacht. Aan de andere kant heeft hij wel meegeholpen de Japanse Boeddhisten meer zelfvertrouwen te geven. Deze lezing was moeilijk te verstaan, maar goede handouts en samenvatting na afloop van elk stukje door John Algeo, maakte het geheel toch begrijpelijk.

Leslie Price vertelde over de boeddhistische achtergrond van H.P. Blavatsky. Recent onderzoek toont vrij duidelijk aan dat H.P. Blavatsky wel degelijk toegang had tot boeddhistische bronnen die in haar tijd nog niet openlijk toegankelijk waren.

Als laatste kwam een verhaal van Paul Johnson aan de orde. Hij was er niet, Leslie Price las het voor. Paul Johnson is bekend om zijn controversiële visie op H.P. Blavatsky's meesters. Als gevolg van zijn boeken over dit onderwerp is hij het doelwit van regelmatige online-aanvallen geworden. Dat wil zeggen dat sommige mensen zo ongeveer jaarlijks online de aandacht vestigen op zijn werk en de vermeende fouten daarin. Hoe je ook over Pauls werk denkt, deze houding getuigt niet echt van theosofische broederschap. Paul heeft hier erg onder geleden en schreef over hoe moeilijk de religieuze historicus het heeft. Hij plaatste zijn eigen ervaringen in de context van de ervaringen van een historicus die de Bahai-geschiedenis heeft onderzocht en zijn eigen werk in het onderzoeken van Edgar Cayce. Het blijkt ook voor theosofen moeilijk objectief te blijven als hun aannames over hun religieuze

leiders (in dit geval H.P.B en de meesters) aangevallen worden, vanuit historisch perspectief.

Katinka Hesselink

Theosophy and Buddhism

Van 21 tot en met 27 juli was er op het ITC in Naarden een School of the Wisdom over theosofie en boeddhisme. Mary Anderson en Tràn-Thi-Kim-Diêu hadden om en om de leiding. Omdat de twee erg verschillende manieren van lesgeven hadden en ook verschillende onderwerpen behandelden, is de rest van dit verslag in tweeën gedeeld. Over het geheel kan ik niets anders zeggen dan: veel geleerd en inspirerend.

Boeddhisme

Kim-Diêu heeft ontzaglijk veel informatie in die drie dagen willen overdragen. Als ik dan ook iets aan te merken heb, is het dat het wel erg veel was en dat er wat weinig tijd was om alles te verwerken. Dat gezegd hebbende was het wel erg goed gedaan.

Kim-Diêu had een uitgebreide hand-out voorbereid die voor de aanwezigen tot in lengte van dagen een goede basis zal zijn bij het bestuderen van het Boeddhisme. Kim-Diêu begon met een aantal citaten waaruit bleek dat het Boeddhisme van alle religies voor de meesters van wijsheid het dichtst bij de esoterische werkelijkheid staat. Vervolgens werden bekende begrippen besproken als de vier nobele waarheden en het nobele achtvoudige pad. Ook kregen we informatie over de verspreiding van het Boeddhisme over de wereld.

Op de tweede dag werden de Skandha's en de Nidana's besproken. De Skandha's zijn het lichaam plus alles wat de persoonlijkheid vormt. De Nidana's zijn twaalf aspecten van de keten van oorzaken, die ervoor zorgen dat we reïncarneren. Er zijn verschillende manieren behandeld om deze twaalf te ordenen en in schema's onder te brengen. Vervolgens werden de drie grootste scholen uit het Boeddhisme besproken: Theravada, Mahayana en Vajrayana. Tot zover was het allemaal vrij schools en werd vooral de kennis van de aanwezigen bijgespijkerd. Wie al wat van het Boeddhisme wist, werd geholpen wat witte plekken op te vullen, maar daar bleef het wel bij.

En toen kwam de zaterdag. Besproken werden: de weg van het midden, leegheid (Sunnyata) en Samsara & Nirvana. We werden als het ware de diepte van de Boeddhistische visie op de werkelijkheid in getrokken. Tràn-Thi-Kim-Diêu wist deze wat abstracte begrippen te koppelen aan de dagelijkse zoektocht naar wijsheid. In kort beslag valt het niet samen te vatten. Voor wie er niet was: je hebt heel wat gemist.

De brief van de Maha-Chohan en de brief uit 1900 aan Annie Besant.

Mary Andersons drie dagen waren vergeleken met Kim-Diêu's dagen een oase van rust. Ze behandelde per lezing slechts een paar onderwerpen uit de twee brieven. Woensdag en de ochtend van vrijdag had ze het over de brief van de Maha Chohan. De middaglezing van vrijdag en de zondag ging over een andere

belangrijke brief van de Mahatma's: de brief die voor zover bekend als laatste verstuurd is, namelijk die in 1900 aan Annie Besant. In feite zijn wat altijd de brief van de Maha Chohan genoemd wordt, de aantekeningen die de Mahatma Koot Hoomi maakte van een gesprek dat hij met de Maha Chohan had. Mary had de tekst op onderwerp gerendend en we konden allemaal meelesen in de Engelse of Nederlandse tekst hoe elk onderwerp benaderd werd. De tekst werd regel voor regel uitgespit. Ook was er ruimte voor discussie in gespreksgroepjes. Aangezien de brieven zowel op het dagelijks leven als op het functioneren van de Theosofische Vereniging van toepassing zijn, was er genoeg voer voor deze gesprekken. Ik vond het jammer dat Mary de verkorte versie van de brief uit 1900 aan Annie Besant behandelde. Aan de andere kant had ze gelijk dat de brief, zelfs in de verkorte vorm, nog steeds erg de moeite waard is.

Katinka Hesselink

Theosofie in de Upanishaden op televisie

Op 2, 9 en 16 november a.s. wordt op TV1 om 13.00 uur een serie uitgezonden over de Upanishaden. De belangrijkste universele waarheden zoals vervat in de Upanishaden worden in een driedelige speelfilm getoond.

Het script voor deze serie is gebaseerd op het bij Ankh Hermes uitgegeven boek "Het mysterie van het Zelf - Upanishaden" door prof. dr. W.H. van Vledder.

Vrijheid van denken

De Theosophical Society heeft zich wijd en zijd over de wereld verspreid en leden van alle religies zijn en worden er lid van zonder dat ze de specifieke dogma's, leringen en geloofsovertuigingen van hun eigen geloof opgeven. Daarom is het wenselijk het feit te benadrukken dat er geen enkele lering, geen enkele mening is, door wie ook onderwezen of gekoesterd, die in enig opzicht voor enig lid van de Vereniging bindend is, dat er geen lering, mening is die niet vrijelijk door enig lid worden aangenomen of verworpen. Instemming met haar drie doeleinden is de enige voorwaarde voor lidmaatschap.

Geen leraar of schrijver, van H.P. Blavatsky tot nu toe, heeft enige autoriteit om zijn leringen of opvattingen op te leggen aan leden. Elk lid heeft evenveel recht om zich te verbinden aan elke school van denken welke hij/zij wenst te kiezen, maar hij/zij heeft geen recht om die keuze aan een ander op te dringen.

Noch een kandidaat voor enig werk, noch enige stemgerechtigde kan onverkiesbaar gemaakt worden of het stemrecht verliezen wegens enige opvatting die hij/zij heeft of wegens het lid zijn van een school van denken waartoe hij/zij zou behoren. Meningeën of opvattingen geven geen recht op voorrechten en kunnen evenmin aanleiding zijn om strafmaatregelen te nemen.

De leden van de 'General Council' vragen elk lid van de Theosophical Society ernstig om deze fundamentele principes van de Theosophical Society te verdedigen, te handhaven en er naar te handelen, en ook onbevreesd zijn eigen recht te doen gelden op vrijheid van denken en van meningsuiting, binnen de grenzen van hoffelijkheid en rekening houdend met anderen.

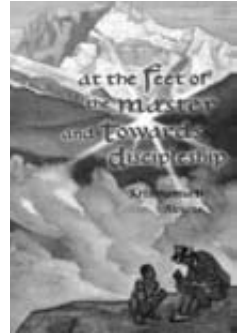
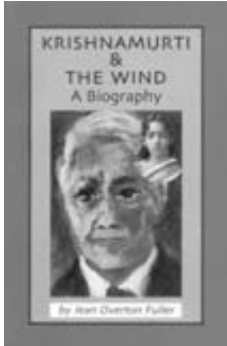

Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland

Tolstraat 154, 1074 VM Amsterdam
Tel. (020) 676 56 72, fax (020) 675 76 57
e-mail: books@theosofie.nl, website: <http://www.theosofie.nl>

Krishnamurti and the Wind - A Biography

Jean Overton Fuller
300 pp., 16 x 24 cm, paperback, 2003
ISBN: 0 7229 5018 7 Prijs: €
28,00

At the Feet of the Master and Towards Discipleship

J. Krishnamurti (Alcyone)
112 pp., 11,5 x 16,5 cm, paperb., 2001

Waarheid is een land zonder paden - een reis met Krishnamurti

Ingram Smith
224 blz., 13,5 x 21 cm, paperb., 1991
ISBN: 90 6175 056 2 Prijs: €
13,16

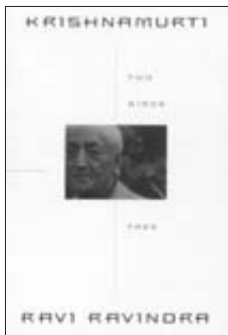

Aan de voeten van de meester

Alcyone
58 blz., 11 x 17 cm, paperback, 1984

Krishnamurti - Two Birds on One Tree

Ravi Ravindra
90 pp., 10 x 15 cm, paperback, 1995
ISBN: 0 8356 0718 6 Prijs: €
10,65

Commentaries on Living

J. Krishnamurti
First Series, 312 pp; Second Series,
288 pp.; Third Series, 254 pp.
Prijs per deel: € 14,00

Deze uitgaven zijn verkrijgbaar via de erkende boekhandel of rechtstreeks bij onze uitgeverij, tenzij anders vermeld. Wij zijn maandag tot en met vrijdag van 10.30 tot 17.00 uur geopend. Prijswijzigingen voorbehouden. Fondslijst op aanvraag.